

Kansainväliset suurtapahtumat Suomessa

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:27

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar.

Kansainväliset suurtapahtumat Suomessa

Ehdotus kansalliseksi strategiaksi

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:27

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Kulttuuri, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto / Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/>

ISBN 952-485-214-4 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2006:27

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
31.5.2006

<p>Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)</p> <p>Suurtapahtumatyöryhmä Puheenjohtaja: Markku Linna Sihteerit: Liisa-Maria Hakala-Zilliacus, Hannu Tolonen</p>	<p>Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä</p>	
	<p>Toimeksiantaja Opetusministeriö</p>	
	<p>Toimielimen asettamispv 13.6.2005</p>	<p>Dnro 44/040/2005</p>
<p>Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Kansainväliset suurtapahtumat Suomessa Ehdorus kansalliseksi strategiaksi</p>		
<p>Julkaisun osat Muistio + liitteet</p>		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys Suomessa järjestettävien kansainvälisten suurtapahtumien kansalliseksi strategiaksi. Työryhmä rajasi työnsä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialalle. Tieteelliset kongressit ja tapahtumat eivät kuuluneet työryhmän tehtäväksiintoon.</p> <p>Työryhmän toimeksiannon mukainen kansainvälinen suurtapahtuma on tapahtuma, jolla on kansallista merkitystä ja jossa valtiolla on perusteltu syy olla mukana. Lisäksi sen järjestämisellä arvioidaan olevan myönteistä, pitkäaikaista vaikutusta myös itse tapahtuman jälkeen.</p> <p>Työryhmä selvitti toimialansa suurtapahtumien järjestämisen nykytilaa ja vaikuttavuutta. Työryhmä totesi, että Suomella on hyvää osaamista sekä kansalaisilla voimakas halu suurtapahtumien järjestämiseen. Lisäksi Suomella on riittävä taloudellinen perusta hakea ja järjestää kulttuurin ja urheilun kansainvälisiä suurtapahtumia ja arvokilpailuja. Tapahtumien hakeminen ja järjestäminen eivät saa olla itsetarkoitus, vaan niiden toteuttamisen on perustuttava huolella harkitulle arvopohjalle.</p> <p>Suomelle kansainvälisten suurtapahtumien järjestämisen on tärkeää, ja sen on aktiivisesti oltava mukana kansainvälisesti arvostettujen suurtapahtumien haku- ja järjestelyprosesseissa. Siksi työryhmä pitää tärkeänä, että Suomi tulevaisuudessa koetaan erinomaisena suurtapahtumajärjestäjänä. Työryhmä esittää muistiossaan vision, jonka mukaan Suomi on kansainvälisesti aktiivinen, moderni, luotettava ja vastuullinen suurtapahtumien järjestäjämaa, jossa eri toimijoiden välisen yhteistyön avulla toteutetaan maailman laadukkaimpia tapahtumia.</p> <p>Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialojen on työryhmän mielestä luotava nykyistä yhtenäisempi käytäntö tapahtumien tukemiselle. Sen avulla voidaan edistää uudenlaisen kumppanuuskäytännön toteutumista valtion, tapahtumajärjestäjien sekä järjestäjäkaupunkien välillä ja parantaa edellytyksiä saada kansainvälisiä suurtapahtumia maahan.</p> <p>Työryhmä korostaa, että hakuprosesseja varten on oltava yhteiset kriteerit, vaikka urheilun, kulttuurin ja nuorison suurtapahtumat poikkeavat toisistaan. Työryhmä ehdottaa, että opetusministeriö valmistelee kullekin toimialalle (kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka) erityisen hakuohjeen. Koska hakuprosessit ovat useita vuosia kestäviä, veikkausvoittovarojen käytön suunnittelussa tulee varautua siihen, että suurtapahtumia sekä niiden hakuprosesseja voidaan suunnitelmallisesti rahoittaa.</p> <p>Työryhmä toteaa, että tapahtumien toteutuksesta ja kustannuksista vastaavat aina hakijaorganisaatiot. Tapahtumajärjestäjät ja kaupungit vastaavat omien sopimustensa mukaisesti tapahtumista syntyvistä kustannuksista. Suurtapahtumista kolmansille osapuolille aiheutuvista vastuunjaosta on sovittava etukäteen ja sopimukset on toimitettava opetusministeriölle.</p> <p>Suurtapahtumien valtakunnallinen koordinointi kuuluu luontevasti opetusministeriölle. Työryhmä ehdottaa, että opetusministeriön kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osastolla nimetään kullekin toimialalle suurtapahtumien vastuuvirkamies. Nämä henkilöt edelleen toimivat ylijohtajan suoraan alaisuuteen nimettävän pysyvän suurtapahtumien koordinoitiryhmän jäseninä. Ryhmän tehtävänä on mm. säännöllisesti käydä läpi Suomeen haettavien tapahtumien hankesuunnitelmat sekä arvioida se, mitä pitkäkestoisia vaikutuksia voidaan tapahtumalla saavuttaa.</p>		
<p>Avainsanat kansainvälinen suurtapahtuma, opetusministeriön tukipolitiikka, suurtapahtuminen järjestäminen, työnjako</p>		
<p>Muut tiedot</p>		
<p>Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:27</p>	<p>ISSN 1458-8102</p>	<p>ISBN 952-485-214-4 (PDF)</p>
<p>Kokonaissivumäärä 57</p>	<p>Kieli suomi</p>	<p>Hinta Luottamuksellisuus julkinen</p>
<p>Jakaja</p>	<p>Kustantaja Opetusministeriö</p>	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
31.5.2006

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för storevenemang Ordförande: Markku Linna Sekreterare: Liisa-Maria Hakala-Zilliacus, Hannu Tolonen	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
	Datum för tillsättande av 13.6.2005	Dnro 44/040/2005
Publikation (även den finska titeln) Internationella storevenemang i Finland. Förslag till en nationell strategi (Kansainvälistä suurtapahtumat Suomessa. Ehdotus kansalliseksi strategiaksi)		
Publikationens delar Promemoria samt bilagor		
Sammandrag <p>Arbetsgruppen hade i uppdrag att utarbeta ett förslag till nationell strategi för internationella storevenemang som arrangeras i Finland. Arbetsgruppen avgränsade arbetet till verksamhetsområdet för kultur-, idrotts- och ungdomspolitik. Vetenskapliga kongresser och händelser ingick inte i arbetsgruppens uppdrag.</p> <p>Ett internationellt storevenemang som det arbetsgruppens uppdrag gällde, är en händelse av sådan nationell betydelse att staten på goda grunder kan delta i det. Ett dylikt arrangemang bedöms också ha gynnsamma konsekvenser på lång sikt efter själva händelsen.</p> <p>Arbetsgruppen klarlade nuvarande situation och verkningsfullhet när det gäller ordnande av storevenemang för verksamhetsområdet. Arbetsgruppen konstaterade att Finland har ett gott kunnande och medborgarna en stark vilja att ordna storevenemang. Finland har också en tillräckligt stark ekonomisk grundval för att kunna ansöka om och ordna internationella storevenemang och stortävlingar på kulturens och idrottens områden. Att ansöka om evenemang och ordna sådana får dock inte bli ett självändamål, utan genomförandet bör grunda sig på en noga övervägd värdegrund.</p> <p>Det är viktigt att Finland ordnar internationella storevenemang och vi bör aktivt delta i ansöknings- och arrangemangsprocesserna inför internationellt uppskattade storevenemang. Det är därför viktigt, anser arbetsgruppen, att Finland också i framtiden upplevs som en utmärkt arrangör av storevenemang. I promemorian presenteras en vision, enligt vilken Finland är en internationellt aktiv, modern, pålitlig och ansvarsfull arrangör av storevenemang och ett land som i samarbete med olika aktörer genomför evenemang som räknas bland världens mest högklassiga sådana.</p> <p>Verksamhetsområdena för kultur-, idrotts- och ungdomspolitik bör enligt arbetsgruppen stöda evenemangen genom enhetligare praxis. Vi kan härigenom främja ett nytt kompanjonskap mellan stat, arrangörer av evenemanget samt arrangörsstäderna och förbättra chanserna för landet att få internationella storevenemang.</p> <p>Arbetsgruppen betonar att kriterierna för ansökningsprocesserna skall vara gemensamma, trots att storevenemang för sport, kultur och ungdom avviker från varandra. Arbetsgruppen föreslår att undervisningsministeriet utarbetar en särskild ansökningsanvisning till varje verksamhetsområde (kultur-, idrotts- och ungdomspolitik). Eftersom ansökningsprocesserna varar flera år, är det skäl att i planeringen av användningen av tipsvinstmedel planera en jämn finansiering av storevenemang och ansökningsprocesser.</p> <p>Arbetsgruppen konstaterar att det alltid är de ansökande organisationerna som svarar för genomförandet av och kostnaderna för evenemang. Arrangörerna och städerna svarar med egna avtal för kostnaderna för evenemangen. En tredje parts ansvar för ett storevenemang skall avtalas på förhand och avtalen skall tillställas undervisningsministeriet.</p> <p>Den riksomfattande koordineringen av storevenemang hör naturligt till undervisningsministeriets uppgifter. Arbetsgruppen föreslår att vid undervisningsministeriets kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelning utses en tjänsteman per verksamhetsområde med ansvar för storevenemang. Dessa personer skall också fungera som medlemmar i den permanenta koordineringsgruppen för storevenemang som skall utses och som lyder direkt under överdirektören. Gruppen har till uppgift bl.a. att regelbundet gå igenom projektplanerna för evenemang som Finland ansöker om samt bedöma långsiktseffekterna av ett evenemang.</p>		
Nyckelord internationellt storevenemang, undervisningsministeriets stödpolitik, arrangemang av storevenemang, arbetsfördelning		
Övriga uppgifter		
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2006:27	ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-214-4(PDF)
Sidoantal 57	Språk finska	Pris
		Sekretessgrad offentlig

Description

Publisher Ministry of Education		Date of publication 31.5.2006	
Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Chair: Markku Linna Secretaries: Liisa-Maria Hakala-Zilliacus, Hannu Tolonen		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 13.6.2005	Dnro 44/040/2005
Name of publication Report of the Committee on a national strategy for major international events in Finland			
Parts report + attachments			
Abstract <p>The Committee was to draw up a proposal for a national strategy for major international events organised in Finland. The Committee's work was limited to the sectors of culture, sport and youth policy. Scientific congresses and events fell outside the remit of the Committee.</p> <p>A major international event is an event with national significance and one in which the state has good reasons to be involved. In addition, the organising of the event is expected to have positive and long-term effects.</p> <p>The Committee examined the current state and impact of major events in the above-mentioned sector. The Committee states that Finland and the Finnish people are competent and willing organisers of major events. In addition, Finland has the economic basis needed to host major international events and competitions in the sectors of sport and culture. Applications to host events and the organising of events should not be ends in themselves but be based on carefully considered values.</p> <p>It is important to Finland to organise major international events, and Finland has to participate actively in the application and organisation of internationally recognised events. Therefore, the committee considers it important that Finland continues to be known as an excellent organiser of major events. The committee presents in its report a vision of Finland as a place which is internationally known as an active, modern, trustworthy and responsible organiser of major events, and where the cooperation between different players produces the best-organised events in the world.</p> <p>The sectors of cultural, sport and youth policy should develop more uniform practices in support of major events. This would promote a new type of partnership between the state, the organisers of the events and the organising cities and improve the prerequisites for bringing major international events into Finland.</p> <p>The committee stresses that common criteria for the application processes are needed, despite the fact that the major events are different in the different sectors (sport, culture and youth). The committee proposes that the Ministry of Education prepare guidelines for application for each of the sectors in review. Since the application processes take years, they have to be accommodated within the National lottery funds early on.</p> <p>According to the committee, the applying organisation would always be responsible for the costs and the realisation of the event. Those in charge of the arrangements and the organising cities would pay for the costs according to what they have mutually agreed upon. Other parties' involvement should also be determined in advance and the contracts would have to be submitted to the Ministry of Education.</p> <p>The national coordination of major international events would fall under the responsibility of the Ministry of Education. The committee proposes that every sector of the Department of Culture, Sport and Youth policy appoint an official responsible for major events. These persons would work directly under the Director General as members of a permanent group coordinating major events. The group would, for instance, go through the project plans for the proposed events and evaluate the long-term effects of these events.</p>			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2006:27		ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-214-4 (PDF)
Number of pages 57	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by -		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 13.6.2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia esitys kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikkaa koskevaksi suurtapahtumastrategiaksi ja sen osana tehdä toimenpide-ehdotuksia kansainvälisten suurtapahtumien yhteiskunnallisista tavoitteista ja hyödyntämismahdollisuuksista.

Työryhmän tuli ottaa huomioon tähän liittyvät aiemmat valmistelutyöt sekä tapahtumien hyödyntämiseen liittyvät selvitykset ja tutkimukset sekä lisäksi

- 1 selvittää kansainvälisten suurtapahtumien järjestämiseen liittyviä vastuita ja hakuprosesseja
- 2 arvioida niitä kehityspiirteitä ja muutoksia, jotka vaikuttavat tulevaisuudessa tapahtumien järjestämiseen ja niihin liittyviin valmistelu- ja päätöksentekoprosesseihin
- 3 selvittää, mitä toimenpiteitä yhteiskunnalta tulisi edellyttää kansainvälisten suurtapahtumien järjestämiseksi Suomessa
- 4 arvioida tapahtumien järjestämiseen liittyvää kansallista koordinaatiotarvetta ja kansainvälisiä haasteita
- 5 tehdä muita tarvittavia ehdotuksia.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö kutsui kansliapäällikkö Markku Linnan sekä jäseniksi ylijohtaja Riitta Kaivosojan, toimitusjohtaja Katja Leppäkosken (Pori Jazz 66 ry), toimitusjohtaja Risto Niemisen (Veikkaus Oy), puheenjohtaja Susanna Rahkamon (Suomen Taitoluisteluliitto ry), pääsihteeri Barbro Rönnbergin (Kansainvälinen Suunnistusliitto), puheenjohtaja Erja Salon (Suomen Partiolaiset ry), viestintäkonsultti Anna Soraisen, kulttuuritoimenjohtaja Pekka Timosen (Helsingin kaupunki), erityisavustaja Jyri Järvihaaviston (KTM), johtaja Seppo Härkösen (YLE), valtiosihteeri Kari Salmen (SM), erityisavustaja Marcus Rantalan (YM), budjettineuvos Arto Merimaan (VM), johtaja Jan Hultinin (Savonlinnan Oopperajuhlien Kannatusyhdistys ry) sekä tiedotuspäällikkö Marjo Timosen (eduskunta). Marcus Rantalan siirryttyä muihin tehtäviin hänen tilalleen nimitettiin erityisavustaja Christian Sjöstrand 11.1.2006 lukien.

Opetusministeriön kutsumina pysyvinä asiantuntijoina toimivat kulttuurijohtaja Georg Dolivo, apulaiskaupunginjohtaja Lasse Eskonen, toimialajohtaja Jaana Vasankari ja johtaja Harri Syväsalmi.

Työryhmän sihtereiksi määrättiin ylitarkastaja Hannu Tolonen sekä kulttuuriasiainneuvos Liisa-Maria Hakala-Zilliacus.

Työryhmä asetti keskuudestaan työvaliokunnan, jonka puheenjohtajana toimi ylijohtaja Riitta Kaivosoja ja jäseninä Susanna Rahkamo, Anna Sorainen, Arto Merimaa ja Pekka Timonen.

Työryhmä otti nimekseen suurtapahtumatyöryhmä ja kokoontui 6 kertaa. Työvaliokunta kokoontui 5 kertaa.

Työryhmän määräaika oli 31.3.2006, ja sitä jatkettiin 31.5.2006 saakka, koska työryhmä halusi saada käyttöönsä Helsingin MM 2005 -kisoihin liittyvän tutkimuksen tulokset. Tutkimustyön määräaika päättyy 31.5.2006. Tutkimuksen keskeiset tulokset kootaan elokuussa 2006 julkaistavaan kirjaan.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä jättää mietintönsä opetusministeriölle.

Markku Linna

Jan Hultin

Seppo Härkönen

Jyri Järvihaavisto

Riitta Kaivosoja

Katja Leppäkoski

Arto Merimaa

Risto Nieminen

Susanna Rahkamo

Barbro Rönnerberg

Kari Salmi

Erja Salo

Christian Sjöstrand

Anna Sorainen

Marjo Timonen

Pekka Timonen

Georg Dolivo

Lasse Eskonen

Jaana Vasankari

Harri Syväsalmi

Liisa-Maria Hakala-Zilliacus

Hannu Tolonen

Sisältö

Opetusministeriölle	6
1 Tehtävänrajaus	9
2 Nykytilan kuvaus	10
2.1 Urheilu	10
2.1.1 Urheilun suur tapahtumastrategiat eri maissa	11
2.1.2 Urheilun suur tapahtumien vaikuttavuusarvioita eri maista	14
2.1.3 Helsingin MM-kisojen vaikuttavuus	14
2.1.4 Opetusministeriön nykyinen avustuspolitiikka	16
2.1.5 Kaupunkien suur tapahtumastrategiat	18
2.2 Kulttuuri	19
2.2.1 Euroopan kulttuuripääkaupunki -tapahtuma	20
2.2.2 Helsinki 2000	22
2.2.3 Muut pääkaupunkihankkeet kulttuurin alalla	24
2.2.4 Kulttuurifestivaalit	25
2.2.5 Kansainväliset taidekilpailut ja taidenäyttelyt	30
2.2.6 Muita kulttuurin suur tapahtumia	31
2.3 Nuorison kansainväliset suur tapahtumat	31
3 Tulevaisuuden suur tapahtumien kehityspiirteet ja niiden vaikutukset suomelle tapahtumajärjestäjänä	33
4 Johtopäätökset ja ehdotukset	39
4.1 Työryhmän visio	40
4.2 Suomessa järjestettävien suur tapahtumien hakemisen arvopohja	40
4.3 Hakuprosessit	42
4.4 Vastuunjaon periaatteet	43
4.5 Valtakunnallinen koordinaatio	43
4.6 Kansainvälinen vaikuttavuus	43
4.7 Suomi suur tapahtumien järjestäjämaana tulevaisuudessa	44
Liite 1:	
Yhteenveto eräistä suomessa järjestetyistä urheilun suur tapahtumista	45

1 Tehtävänrajaus

Työryhmän tehtäväksi annettiin laatia esitys Suomessa järjestettävien kansainvälisten suur tapahtumien kansalliseksi strategiaksi. Työryhmä rajasi työnsä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialalle. Tieteelliset kongressit ja tapahtumat eivät kuulu työryhmän tehtäväksiintoon.

Työryhmän toimeksiannon mukainen kansainvälinen suur tapahtuma on tapahtuma, jolla on kansallista merkitystä ja jossa valtiolla on perusteltu syy olla mukana. Lisäksi sen järjestämisellä arvioidaan olevan myönteistä, pitkäaikaista vaikutusta myös itse tapahtuman jälkeen.

Tällaisen kansainvälisen suur tapahtuman tulee täyttää muun muassa seuraavat tunnusmerkit:

- Tapahtuma on kansainvälisesti säännöllisesti toistuva, ja sen saaminen perustuu pääsääntöisesti kansainväliseen hakuprosessiin; se voi myös olla kertaluonteinen tapahtuma.
- Se voi aiheuttaa lisärahoitustarvetta ja paineita ministeriöiden erillisrahoitukseen.
- Tapahtuman suuruuden kriteereitä voivat olla osallistujamäärä, medianäkyvyys, vaikuttavuus ja tapahtuman kokonaiskustannukset.
- Tapahtuma voi olla joko yleisölle avoin tai tiettyyn jäsenkuntaan kohdistuva, kuitenkin median kautta avoin tapahtuma.
- Sen eettinen perusta sekä arvopohja täyttävät yhteisesti sovitut kriteerit.

2 Nykytilan kuvaus

2.1 Urheilu

Näkyvin ja merkittävin osa kansainvälistä huippu-urheilua ovat eri lajien arvokisat sekä monilajiset urheilutapahtumat. Arvokisoilla tarkoitetaan Euroopan mestaruus- ja maailmanmestaruuskilpailuja. Arvokilpailun järjestämisoikeus on yleensä tunnustus maan kansainväliselle asemalle lajissa. Aiemmin tällainen arvostus oli järjestäjämäärälle enimmäkseen suuri taloudellinen rasite.

Suomi on toiminut säännöllisesti merkittävien arvokisojen isäntämaana. Vuosina 2000–2005 maassamme on olympialajeissa järjestetty yli 100 kansainvälistä arvokisaa.

Huippu-urheilun viihdearvo ja taloudellinen merkitys ovat viime vuosina kasvaneet. Kansainvälisten kisojen järjestämisestä on tullut eri maiden ja kaupunkien välinen todellinen kilpailu. Vuonna 1984 järjestetyt Los Angelesin kesäolympialaiset olivat ensimmäiset olympialaiset, jotka tuottivat järjestäjilleen, sekä kisakaupungille että -organisaatiolle, taloudellista voittoa. Kisojen järjestelytoimikunnan puheenjohtaja Peter Ueberroth yhdessä Kansainvälisen Olympiakomitean silloisen puheenjohtajan Juan Antonio Samaranchin kanssa loivat kaupallisen kehityksen siten, että sen katsotaan olleen kaupallisessa mielessä uuden ajan alku urheilussa.

Kansainvälisten arvokisojen ja urheilun suur tapahtumien järjestämiseen liittyvät vaatimukset ovat viime vuosina lisänneet painetta erityisesti valtioille taloudellisten takuiden osalta. Kansainväliset lajiliitot pidättävät aiempaa enemmän kisojen bruttotuloista niin, että kansallisille kisajärjestäjille jää tulonhankinnan pohjaksi lähes ainoastaan pääsylipputulot sekä kansallisilta sponsoreilta saatavat tuotot. Pienissä maissa, kuten Suomessa, se aiheuttaa suuria ongelmia kisojen taloudelle, koska suorituspaikkojen katsomotilat ovat pääsääntöisesti pienempiä ja urheilun sponsorointi on olennaisesti vähäisempää kuin useissa muissa maissa.

Nykyään kansainvälisten suur tapahtumien saaminen on pitkä ja kallis prosessi. Yksin omaan kisojen hakuprosessit saattavat maksaa useita miljoonia euroja. Kansainväliset urheilujärjestöt edellyttävät hakijoilta takeita siitä, että valtiot ja kaupungit ovat taloudellisesti sitoutuneet hankkeisiin.

Suur tapahtumien ja arvokisojen järjestämisen taustalla on monia muitakin vetovoimatekijöitä kuin itse tapahtuman sisältöön liittyvät saavutukset. Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että suur tapahtumat voivat tuoda sijaintipaikkakunnilleen näkyvyyttä, vetovoimaa ja matkailutulota sekä vilkastuttaa elinkeinoelämää. Järjestäjien tavoitteena voi olla alueen vetovoiman lisääminen joko turismin tai teollisten investointien näkökulmasta, tai

tapahtumat voivat olla näyteikkuna muille maassa myöhemmin järjestettävälle urheilun ja kulttuurin suur tapahtumille.

Urheilusta on tullut merkittävä talouden osa-alue. Yhdysvalloissa urheiluteollisuus on bruttokansantuotteen mukaan kuudenneksi suurin teollisuusmuoto. Sen liikevaihto oli vuonna 2001 yli 170 miljardia euroa. Saksassa on arvioitu, että vuoden 2006 jalkapallon MM-kisojen lopputurnauksen merkitys on maan BKT:lle vuodessa noin 0,5 prosenttiyksikköä vuosina 2004–2009.¹

Urheilun suur tapahtumat ovat kustannuksistaan huolimatta kilpailtuja ja haluttuja tapahtumia. Englantilaiset Chris Gratton ja Ian Henry ovat tutkineet urheilutapahtumien merkitystä. Heidän mukaansa kansainvälisillä urheilutapahtumilla on vaikutusta kaupunkien julkisuuskuvan uudistamisessa. Lisäksi he toteavat tutkimuksessaan, että kisojen järjestäminen edistää kaupungin kehittämistä, tukee alueen taloudellista kasvua ja uudistamista sekä turismia.² Huippu-urheilun omien perinteisten ohjausjärjestelmien ote ja kyky hallita huippu-urheilun kehitystä on vähentynyt ja tilalle on tullut uusia toimijoita taloudellisine intresseineen, jotka pitkälle määräävät sen, miten ja missä kisoja järjestetään.

Kansainvälinen Olympiakomitea KOK huolestui olympiakisojen jatkuvasti paisuneista kustannuksista sekä niiden vaikutuksesta kisojen arvostukseen. KOK:n nykyinen puheenjohtaja Jacques Rogge asetti vuonna 2001 työryhmän, jonka tehtävänä oli analysoida nykykisojen laajuutta ja kattavuutta sekä tehdä ehdotuksia muun muassa kustannussäästöjen aikaansaamiseksi tulevien kisojen järjestämisessä. KOK:n työryhmä totesi mietinnössään, että etenkin kesäolympialaiset ovat kasvaneet sellaisiin mittasuhteisiin, etteivät niitä tulevaisuudessa voi hakea kuin suuret ja rikkaat maat/kaupungit. Syitä tähän on useita. Kesäolympialaisissa akkreditoitujen vieraiden määrä on vuodesta 1984 vuoteen 2004 mennessä kaksinkertaistunut 100 000:sta 200 000 henkilöön. Lisäksi muun muassa median edustajia kisoissa on yli 20 000. Kesäkisojen operatiivinen budjetti on noussut lähes 2 miljardiin euroon, ja järjestäjien investoinnit kisoihin ovat kohonneet lähes 1 miljardiin euroon. KOK:n työryhmä kiinnitti huomiota myös siihen, että aikaisemmilla olympiakisajärjestäjillä oli vain vähän kerättyä ja analysoitua tietoa kisojen yhteiskunnallisista vaikutuksista. Lisäksi nämä järjestäjien keräämät tiedot eivät olleet yhteismitallisia.³

2.1.1 Urheilun suur tapahtumastrategiat eri maissa

Kokonaisvaltaista kartoitusta eri maiden suur tapahtumastrategioista ei ole ollut käytettävissä. Seuraavaan on kerätty tietoa niistä maista, joista lähdeaineistoa on tavoitettu.

Viime vuosina useissa maissa on tehty tai parhaillaan on tekeillä erityinen arvokisa- tai suur tapahtumastrategia. Sen tarkoituksena on luoda periaatteet tapahtumien hakemista varten sekä myös priorisoida tapahtumien tärkeysjärjestys kansallisesti.

¹ Sisäministeri Otto Schily'n puhe, SportAccord-tapahtuma, Berliini 18.4.2005.

² Gratton and I. Henry's (Eds.), *Sport in the City: The Role of Sport in Economic and Social Regeneration* New York: Routledge.

³ IOC: Olympic Games Study Commission, Report to the 115th IOC Session Prague, July 2003.

Kanada

Edelläkävijänä on toiminut Kanada, jossa ensimmäinen arvokisastrategia valmistui jo vuonna 1983. Sitä on uudistettu kahdesti vuosina 1996 sekä 2004. Lähtökohtana Kanadan strategiassa on se, että tapahtuman järjestäminen tukee laajasti valtion asettamia tavoitteita ja tuo merkittävää lisäarvoa yhteiskuntaan. Urheilijat, valmentajat ja vapaaehtoiset hyötyvät kisoista, niiden valmisteluista sekä niitä varten rakennettavista suorituspaikoista. Urheilujärjestöt puolestaan hyötyvät lisääntyvästä julkisuudesta ja vaikutusvallasta. Lisäksi tapahtumilla on tutkimusten mukaan ollut vaikutusta urheilun harrastamisen määrän kasvuun. Taloudelliset hyödyt liittyvät

- työpaikkojen syntymiseen erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä
- turismin lisääntymiseen
- alueelliseen kehittämiseen
- verotulojen kasvuun
- viennin edistämiseen
- infrastruktuurin parantamiseen.

Kanadassa arvioidaan, että tapahtumien myönteisiä sosiaalisia seurauksia ovat nuorten osallisuuden kasvu, vapaaehtoistyön lisääntyminen sekä yksilötasolla entistä parempi oman kunnon ja terveyden huolenpito. Kisaisännöisyys tarjoaa tilaisuuden osoittaa urheilullista, kulttuurista ja taiteellista osaamista sekä mahdollisuuden vahvistaa kansallista identiteettiä.⁴

Iso-Britannia

Isoissa-Britanniassa on kenties kattavin järjestelmä, jonka avulla arvioidaan urheilutapahtumien taloudellisia vaikutuksia. Siellä on myös laadittu oma arvokisastrategia World Class Events Programme, jonka mukaisesti UK Sport tukee vuosittain noin kahdella miljoonalla eurolla kisahakuja ja pienempien kansainvälisten arvokisojen järjestämistä. Suurtapahtumastrategia perustuu neljään strategiseen lähtökohtaan, jonka perusteella tukea myönnetään:

- 1 Urheilullisen lähtökohdan tavoitteena on parantaa kotimaisten urheilijoiden suorituksia sekä perustella suorituspaikkojen sekä varusteiden kehittämistä. Lisäksi tavoitteena on luoda näkyviä malleja nuorille liikuntaharrastuksen aloittamiseksi sekä osallisuuden lisäämiseksi.
- 2 Taloudellisen lähtökohdan tavoitteena on suoraan lisätä paikallista kulutusta ja epäsuorasti lisätä turismia sekä panostuksia merkittäviin investointeihin.
- 3 Sosiaalisen lähtökohdan tavoitteena on kasvattaa vapaaehtoisohjelmien avulla osaamista, lisätä sosiaalista inklusiota sekä lisääntyvän osallisuuden avulla ehkäistä sosiaalisia ongelmia.
- 4 Kulttuurisen lähtökohdan tavoitteena on muun muassa parantaa Ison-Britannian kansainvälistä arvostusta.⁵

⁴Sport Canada Policy for hosting International Sport Events.

⁵UKSport: World Class Events Programme.

Iso-Britannia järjesti vuosina 1997—2005 yli sata eri lajin arvokisaa ja suur tapahtumaa. Näiden tapahtumien järjestämisen tavoitteena oli osoittaa maan valmius toimia kesäolympialaisten isäntänä, mikä toteutuikin Lontoon voitettua vuoden 2012 kesäolympialaisten kisaisännyyden.

Australia

Australia on laatinut arvokisastrategian, joka perustuu urheiluturismiin. Lähtökohtana on lisätä maan tunnettua ja maksimoida turismin avulla tapahtumien tuottoja. Vuosittain valtio tukee hankkeita noin 10 miljoonalla Australian dollarilla. Valtio on myös luonut erityisen verojärjestelmän helpottaakseen tapahtumien isännöinnin saamista.

Tanska

Tanskassa valtio, urheilujärjestöt sekä Tanskan matkailunedistämisen organisaatiot ovat perustaneet SportDenmark-säätiön. Kyseessä on verkosto, jonka avulla markkinoidaan Tanskaa kansainvälisesti hyvänä tapahtumajärjestäjämäana. Tanskassa on parhaillaan tekeillä erityinen arvokisastrategia, ja siellä myös tutkitaan mahdollisuuksia hakea vuoden 2024 kesäolympialaisia.

Alankomaat

Alankomaissa hallituksen politiikka suhteessa urheilun arvokisoihin perustuu siihen, että valtio tukee ainoastaan niitä merkittävimpiä EM- ja MM-tason arvokilpailuja, joissa hollantilaisurheilijat ovat nyt tai lähimmän neljän vuoden aikana maailman huipulla. Prioriteetti annetaan niille lajeille, joiden valmennusjärjestelmät takaavat nuorille urheilijoille väylän nousta huipulle. Näiden lisäksi nuorten sekä vammaisten arvokilpailut täyttävät valtion tuen kriteerit. Valtiovarainministeriö ja urheilusta vastaava sosiaali-, terveys- ja urheiluministeriö työskentelevät yhdessä arvokisojen hakuprosesseissa, joiden avulla edistetään hollantilaisyritysten vientiä sekä rakennetaan positiivista kuvaa Alankomaista urheiluvaltiona. Kummatkin ministeriöt tekevät omat yhteiskunnalliset vaikuttavuusarvionsa tapahtumien taloudellisista vaikutuksista.

Onnistuneet hakuprosessit vaativat modernit suorituspaikat. Aiempina vuosina valtio on tukenut liikuntapaikkarakentamista. Nykyiset liikuntapaikat kattavat pääosin nykytarpeet. Ne eivät kuitenkaan kata megatapahtumien, kuten kesäolympialaisten, yleisurheilun tai jalkapallon MM-kisojen eivätkä Universiadien tarpeita. Alankomaiden Olympiakomitea selvittää parhaillaan tämänkokoisten tapahtumien toteuttamismahdollisuutta. Tähän liittyen Alankomaissa käynnistetään selvitys, jossa kartoitetaan huippu-urheilun infrastruktuuritarpeet.⁶

⁶ Policy document entitled "Time for Sport Exercise, Participate, Perform", The Ministry of Health, Welfare and Sport, Netherlands.

2.1.2 Urheilun suur tapahtumien vaikuttavuusarvioita eri maista

Urheilutapahtumien vaikuttavuutta ei ole arvioitu laajasti. 1980-luvun lopussa niiden yhteiskunnallista merkitystä ryhdyttiin arvioimaan lähinnä siitä näkökulmasta, miten tapahtumat vaikuttavat yhteiskuntaan taloudellisesti. Varsinaisesti urheilutapahtumien täsmällisempi arviointi alkoi vasta noin 10 vuotta sitten, kun taloustieteilijät alkoivat analysoida laajemmin tapahtumien taloudellisia vaikutuksia.

Tähän asti tutkimusten painopisteenä ovat olleet tapahtumien suorat taloudelliset vaikutukset. Urheilutapahtumien merkitystä järjestäjäkaupungin kehittämisessä ei ole tutkittu kovinkaan paljon. On kuitenkin olemassa viitteitä siitä, että urheilun ja erityisesti sen suur tapahtumien merkitys alueen kehittämisvälineenä on kasvamassa.

Barcelonassa on tehty tutkimuksia vuoden 1992 kesäolympialaisten vaikuttavuudesta, ja ne osoittavat sen, että kisojen seurauksena kaupungin sosiaalinen, taloudellinen ja symbolinen arvo on merkittävästi lisääntynyt. Olympialaisten ansioista kaupungin tunnettuus on kasvanut ja sinne saapuvien turistien määrä kaksinkertaistui vuosina 1992—2002. Barcelonan arvostus nousi sijalta 11 sijalle 6 tutkimuksessa, jossa arvioitiin eurooppalaisten kaupunkien vetovoimaa saada uusia teollisuustyöpaikkoja alueelleen.⁷

Vuonna 1996 järjestetyssä jalkapallon EM-lopputurnauksessa Isossa-Britanniassa kävi 280 000 ulkomaista turistia sekä median edustajaa. He kuluttivat tutkimuksen mukaan yli 160 miljoonaa euroa kahdeksassa kaupungissa. Työllistävä vaikutus oli yli 4 000 henkilötyövuotta. EM-lopputurnauksen taloudellisten vaikutusten kokonaismääräksi arvioitiin 260 miljoonaa euroa.

Alankomaissa tehdyn tutkimuksen mukaan Belgiassa ja Alankomaissa vuonna 2000 järjestetty jalkapallon EM-lopputurnaus tuotti yksinomaan Alankomaihin 145 miljoonaa euroa. Merkittävin panos tuli ulkomaisilta turisteilta, joita Alankomaissa kisojen aikaan vieraili 180 000. He viettivät hotelleissa yhteensä 559 000 hotellivuorokautta ja kuluttivat 108 miljoonaa euroa. Hollantilaiset kannattajat kuluttivat kisojen aikana 14 miljoonaa euroa. Kulutuksen lisäystä tästä arvioitiin olleen 4,5 miljoonaa euroa. Kisoista arvioitiin Alankomaissa tulleen yhteensä 103 miljoonaa euroa lisätuottoa, ja kisojen työllisyysvaikutuksen arvioitiin olleen 1 800 henkilötyövuotta.⁸

2.1.3 Helsingin MM-kisojen vaikuttavuus

Yleisurheilun MM 2005 -kisojen yhteiskunnallisista vaikutuksista tehtiin poikkeuksellisen laaja arviointitutkimus. Aiemmin vaikuttavuutta on tutkittu Lahdessa vuonna 2001 pohjoismaisten hiihtolajien MM-kisojen matkailutulojen osalta. Lisäksi Timo Cantell käsittelee viidestä Helsingissä järjestetystä suur tapahtumasta tehtyjen yleisötutkimuksien tuloksia Helsingin kaupungin tietokeskuksen raportissa "Helsinki suur tapahtumien näyttämönä" (1999).

MM 2005 -tutkimusta koordinoi opetusministeriö yhteistyössä Helsingin kaupungin tietokeskuksen kanssa. Kisojen vaikuttavuutta tutkittiin neljän eri tutkimusteeman kautta:

⁷ Pre-Olympic and post-Olympic Barcelona, a 'model' for urban regeneration today? Garcia-Ramon, MD and Albert, A., Environment and Planning.

⁸ E. Oldenboom: Kosten en baten EK 2000. Alphen a/d Rijn: Samsom, 2001.

teemat olivat kisojen taloudellinen vaikutus, ympäristövaikutukset, vaikutukset kansalaismielipiteeseen ja kansalaistoimintaan. Tässä laajuudessa ei arviota Suomessa järjestettävän urheilun suurtaapahtuman vaikutuksista ole aiemmin tehty. Tutkimuksen tulokset ovat olleet suurtaapahtumatyöryhmän käytössä. Tutkimustyön määräaika päättyi 31.5.2006, ja keskeiset tulokset kootaan elokuussa 2006 julkaistavaan kirjaan.

Suurtaapahtumien vaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista toivotaan tulevan pysyvä käytäntö. Tutkimuksen mukaan kisojen suurin taloudellinen merkitys oli sillä, että onnistuneesti järjestetyt kisat edistivät muiden tapahtumien saamista alueelle. Kisajärjestelyt lisäsivät suurtaapahtumien järjestämisessä tarvittavaa osaamista ja kehittivät siihen liittyviä verkostoja. Kisat paransivat entisestään pääkaupunkiseudun hyvää mainetta tapahtumapaikkana. Suurtaapahtumat on nähtävä paitsi yksittäisinä tapahtumina myös mahdollisuutena ja välineenä luoda, ylläpitää ja kasvattaa tapahtumajärjestämisen osaamis pääomaa ja koko alueen "hyvän maineen pääomaa".⁹

Helsingin MM-kisoja koskevien tutkimustulosten mukaan tapahtuma vaikutti myönteisesti Helsingin seudun aluetalouteen. Myös yritysten näkökulmasta vaikutukset olivat myönteisiä. Tutkimuksen mukaan kuitenkin kisojen vaikutus yksittäisenä tapahtumana oli marginaalinen.¹⁰

Kisainvestointien, kisojen järjestämisen ja kisaturistien rahavirtojen arvonlisäykseksi arvioitiin noin 100 miljoonaa euroa. Yksittäisenä tapahtumana sen arvonlisäyksen vaikutus vuonna 2005 koko aluetalouteen suhteutettuna oli noin 0,2 %. Kisojen suurimmat rahavirratt, jotka syntyivät televisiointisopimuksista, päättyivät kansainväliselle yleisurheiluliitolle IAAF:lle. MM-kisojen järjestelytoimikunta ei saanut näitä tuloja järjestelykuluihin, eikä niitä myöskään tullut Helsingin seudun aluetalouteen. Suomeen jääneet rahavirratt tulivat kisojen toteutumisen mahdollistaneista investoinneista, kisojen järjestämisestä sekä kisaturisteilta.¹¹

Yleisurheilun MM-kisojen aluetaloudellisia vaikutuksia selvittäneessä tutkimuksessa korostui talouden kannalta erityispiirteensä vapaaehtoistyön merkitys. Kisaorganisaation palveluksessa oli noin 3 000 vapaaehtoista, jotka eivät saaneet työstään rahapalkkaa. He tekivät arviolta noin 420 000 työtuntia, joka merkitsee noin 45 000 työpäivän työmäärää. Työpanoksen arvoksi MM-kisaorganisaatio arvioi noin 5 miljoonaa euroa. Ilman tätä vapaaehtoisten työpanosta kisojen järjestäminen Helsingissä ei olisi ollut mahdollista.¹²

MM-kisojen näkyvyyden tutkimus osoitti, että julkisuus oli kansainvälisessä mittakaavassa määrältään merkittävää. Yhteistä kaikille lehtijutuille oli se, että kirjoittelu keskittyi vahvasti urheilusuorituksiin. Lehdet kirjoittivat joko oman maan urheilijoiden menestyksestä tai yleisurheilun kansainvälisistä huipuista. Julkisuus suuntautui suorituksiin ja oli luonteeltaan usein vahvasti kansallista. Kisat eivät ainakaan lehtiaineiston perusteella toimineet verrattomana matkailumainoksena.¹³

Yleisurheilun MM-kisojen konkreettisen vaikutuksen kansalaistoimintoihin arvioitiin olleen kohtalainen. Kansalaistoimijoille merkittävintä olivat kisojen julkisuusvaikutukset. Eri toimijat olivat lähes yhtä mieltä siitä, että kisoilla oli myönteinen vaikutus yleisurheilun

⁹ Yleisurheilun MM 2005 -kisojen aluetaloudelliset vaikutukset: Seppo Laakso, Päivi Kilpeläinen, Eeva Kostiainen ja Ilmari Susiluoto. Laakso, Kilpeläinen, Kostiainen ja Susiluoto.

¹⁰ Laakso, Kilpeläinen, Kostiainen ja Susiluoto

¹¹ Laakso, Kilpeläinen, Kostiainen ja Susiluoto.

¹² Laakso, Kilpeläinen, Kostiainen ja Susiluoto.

¹³ Mats Nylund, Yleisurheilun MM-kilpailut, näkyvyys ja mielikuvat.

julkisuuskuvaan yhteiskunnassa. Tällainen vaikutus on tärkeä sekä lajin että koko urheiluelämän kannalta. Julkisuuskuvan parantumisen myötä kansalaistoimijat voivat kokea työnsä arvostetummaksi kuin ennen. Yhtenä tekijänä MM-kisojen kaikkia ennakko-odotuksia vastaamattomille vaikutuksille nähtiin se, ettei tapahtumaa kaikesta huolimatta osattu hyödyntää tarpeeksi. MM-kisojen kaltaiset suur tapahtumat poikkeavat ratkaisevasti suomalaisesta yleisurheilun kansalaistoiminnasta. Kuitenkaan kisojen kaltaisen suur tapahtuman järjestäminen ei olisi mahdollista ilman vapaaehtoista työvoimaa.¹⁴

MM-kisojen yhteydessä toteutettiin myös Teknillisen korkeakoulun (TKK) Koulutuskeskus Dipolin koordinoima ECOMass-hanke. Sen lopputuotoksena valmistui Ekotehokkaan suur tapahtuman käsikirja, joka pohjautuu Helsingin yleisurheilun MM-kilpailujen ympäristöohjelman kokemukseen ja siitä saatuihin tutkimustuloksiin.

2.1.4 Opetusministeriön nykyinen avustuspolitiikka

Opetusministeriö voi valtionavustuslain (688/2001) 37 §:n ja liikuntalain (1054/1998) 9 §:n nojalla myöntää valtakunnalliselle liikuntajärjestölle avustusta urheilun kansainvälisten arvokilpailujen järjestämisestä mahdollisesti aiheutuvan tappion korvaamiseksi. Käytäntönä on ollut, että tappion takuu myönnetään aikuisten MM- ja EM-kilpailuihin. Tappion takuun myöntäminen edellyttää hyväksytyä kisanhankesuunnitelmaa. Kansainvälisiä arvokilpailuja hakevan järjestön tulee esittää opetusministeriölle kilpailuja koskeva suunnitelma ennen järjestämisoikeuden hakemista. Siitä tulee ilmetä alustava kilpailuohjelma, arvio osallistujamäärästä, käytännön järjestelyt ja järjestelyvastuut sekä kisojen alustava tulo- ja menoarvio ja myös järjestelyjen talouteen liittyvät riskit. Tämän perusteella opetusministeriö päättää, onko järjestöllä edellytyksiä hakea kilpailulle myöhemmin tappion takuuta.

Suurten arvokisojen osalta käytäntönä on ollut, että valtioneuvoston kanslian koordinoimana on asetettu erillisiä työryhmiä. Niiden tehtävänä on ollut tapauskohtaisesti määritellä ne ehdot, joiden perusteella valtioneuvosto on periaatepäätöksellä sitoutunut hankkeisiin. Viime vuosina näitä hankkeita ovat olleet Helsingin vuoden 2006 talviolympiahaku, jalkapallon vuoden 2008 EM-lopputurnaushaku sekä yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailut vuonna 2005. Opetusministeriön lähtökohtana on ollut, että jokainen kansainvälinen tapahtuma on arvioitu yksittäistapauksena ilman suur tapahtumia tai arvokisoja koskevaa yhtenäistä politiikkaa tai strategiaa.

Useissa lajeissa kansainvälisten arvokilpailujen saaminen Suomeen perustuu niin sanottuun rotaatioperiaatteeseen, eli kisat kiertävät eri maissa tietyllä aikavälillä. Vaihteluväli lajien kesken on riippunut lajin kansainvälisestä levinneisyydestä sekä siitä, kuinka usein (vuosittain, joka toinen vuosi jne.) arvokisoja pidetään, tai hiljaiseen sopimukseen, jonka mukaisesti kisoja hakevat maat ovat keskenään sopineet järjestämisen vuorottelun.

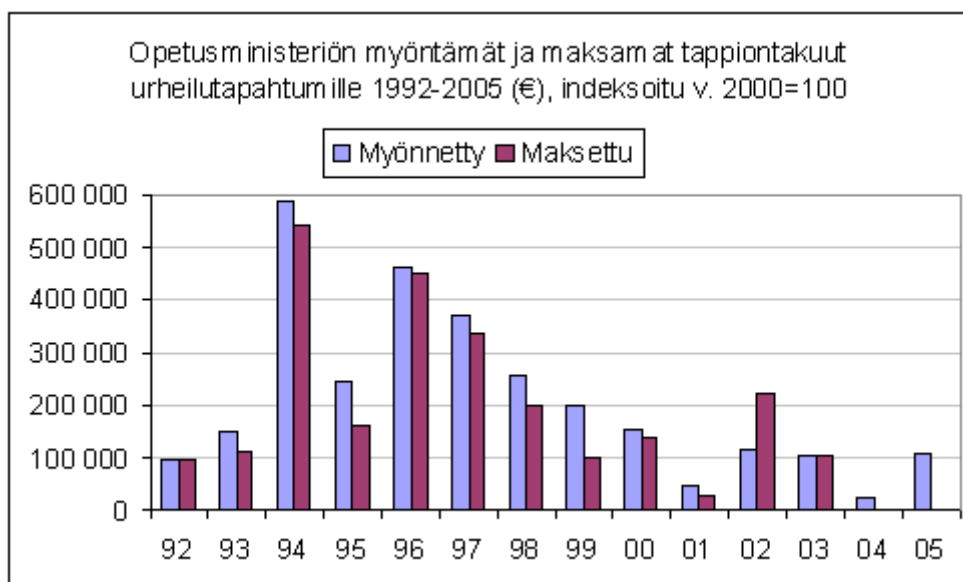
Vuosina 1992—2005 opetusministeriölle lähetettiin 99 urheilun arvokisatapahtumien tappion takuuhakemusta. Myönteinen päätös on annettu 92 hakemukselle, joista seitsemälle on myönnetty tappion takuu force majeure -ehdolla. Kyseinen ehto tarkoittaa sitä, että tappion takuu voidaan maksaa ainoastaan siinä tapauksessa, että kisat peruuntuvat jonkin ylivoimaisen esteen vuoksi (esimerkiksi talvilajeissa poikkeukselliset sääolosuhteet) tai tapahtuma kohtaa muita yllättäviä esteitä. Kahdessa näistä seitsemästä tapahtumasta on myös maksettu takuita: ampumaurheilun MM-kilpailuissa 2002 ja jalkapallon alle 17-vuotiaiden MM-lopputurnaauksessa 2003.

¹⁴ Yleisurheilun MM-kisojen vaikutus liikunnan kansalaistoimintoihin: Hannu Itkonen, Kalervo Ilmanen, Jari Lämsä, Pertti Matilainen ja Outi Metsäranta.

Opetusministeriön myöntämät tappiontakuuot ovat pääsääntöisesti olleet alle 10 000 euroa. Noin 80 % tapahtumista on saanut takuita alle 30 000 euroa. Vuosina 1992—2005 opetusministeriön myöntämä takuusumma tapahtuman mahdolliselle tappiolle on ollut keskimäärin noin 33 000 euroa. Suurin osa tapahtumista on joutunut turvautumaan tappiontakuisiin, sillä vain 15 tapahtumaa 99:stä ei tuottanut tappiota.

2000-luvulla hakemusten määrä on vähentynyt selvästi. Samalla myös takuiden yhteenlaskettu summa ja niihin vuosittain budjetoitu määräraha on vähentynyt. Hakemusten vähenemiseen on vaikuttanut ainakin se, että Suomessa järjestettävien arvokisojen määrä on vähentynyt. Lisäksi valtionavustuslain muutoksen myötä takuita on myönnetty vain kohdennettuun riskiin.

Alla olevissa taulukoissa (1—2) on esitetty opetusministeriön myöntämät ja maksamat tappiontakuuot vuosina 1992—2005. Taulukoista puuttuu vuoden 2005 yleisurheilun MM-kisoille valtioneuvoston periaatepäätöksessä 30.1.2003 myönnetty 2 500 000 euron tappiontakuu.

Taulukko 1. Lähde: Huippu-urheilun Faktapankki, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, KIHU

Opetusministeriön myöntämät ja maksamat tappiontakuumat urheilutapahtunille 1992-2005 (€)					
Vuosi	Hakeneita tapahtumia	Myönnetty €	Maksettu €	Indeksoitu v. 2000=100	
				Myönnetty €	Maksettu €
1992	10	83 250	81 570	96 130	94 190
1993	8	132 870	100 910	150 650	114 410
1994	11	521 380	484 380	584 400	542 420
1995	12	221 170	144 240	243 850	159 030
1996	8	425 520	415 870	460 520	450 080
1997	11	345 290	312 830	370 090	335 290
1998	6	241 350	190 890	252 990	200 090
1999	7	193 420	95 550	199 400	98 510
2000	4	151 370	139 600	151 370	139 600
2001	5	50 460	28 830	48 850	27 910
2002	8	122 230	233 500	116 970	223 450
2003	3	110 000	110 000	102 610	102 610
2004	2	24 000		21 820	
2005	4	115 000		104 550	

Taulukko 2. Lähde: Huippu-urheilun Faktapankki, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, KIHU

Suomessa järjestetyistä urheilun suur tapahtumista ei ole yhtenäisesti kerättyä tietoa. Työryhmä on kerännyt kansainvälisiä arvokisoja järjestäneiltä tai niitä hakeneilta urheilujärjestöiltä tietoja viime vuosina Suomessa järjestetyistä kilpailuista. Tietojen keruun ongelmana oli se, että useimmissa liitoissa henkilöstön vaihtuvuuden myötä tiedot kisajärjestelyistä olivat kadonneet. Niitä ei ole keskitetysti kerätty, eivätkä liitot ole yleensä tehneet kisoista erityisiä vaikuttavuusarvioita. Mietinnön liitteenä on yhteenveto eräistä vuosina 1983—2005 Suomessa järjestetyistä arvokisoista (liite 1).

2.1.5 Kaupunkien suur tapahtumastrategiat

Kaupunkien politiikka vaikuttaa suur tapahtumien järjestämiseen. Suomalaisista kaupungeista Lahti ja Tampere ovat olleet aktiivisimpia toimijoita kansainvälisten arvokilpailujen hakemisessa. Ne ovat nostaneet strategioissaan ja talousarvioissaan suur tapahtumien järjestämisen painopisteikseen.

Lahti

Lahti on vaikuttanut siihen, että Päijät-Hämeen maakuntaliitto painottaa maakuntasuunnitelmassaan haluavansa kansainvälisiä suur tapahtumia kulttuurin ja liikunnan toimialueelle.¹⁵ Lahdessa on organisoitu kansainväliset urheilutapahtumat omaksi toimintayksiköksi. Sen avulla ylläpidetään ja edistetään Lahden kaupungin asemaa kansainvälisesti tunnustettuna liikunta- ja urheilukaupunkina. Toimintayksikön tavoite on turvata resurssit urheilutapahtumien

¹⁵ Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma 2005–2030.

tumille tapahtumakohtaisesti. Lahden kansainväliset urheilutapahtumat -toimintayksikön tarkoittama toimintaympäristö muodostuu seuraavista tekijöistä:

- suur tapahtumiin soveltuvat urheilupaikat
- alueet ja laitokset
- kansainväliset ja kansalliset lajiliitot
- lahtelaiset ja muut suomalaiset urheiluseurat
- kansainväliset ja kotimaiset televisiointi- ja markkinointiyhtiöt
- tapahtumiin saapuva paikallinen, kotimainen ja kansainvälinen yleisö.

Toimintaympäristö muuttuu sen perusteella, mitä vuosittain toistuvien tapahtumien ulkopuolisia eri lajien suur tapahtumia kulloinkin Lahdessa erillisiin päätöksiin perustuen järjestetään.¹⁶

Tampere

Tampereen kaupunkistrategiaan on kirjattu kansainvälisyyden lisääminen kaikilla toiminnan aloilla. Urheilussa tämä on tarkoittanut muun muassa pyrkimystä saada kaupunkiin urheilun arvokilpailuja. Kaupunki on määrätietoisesti ollut yhdessä kansallisten lajiliittojen sekä Suomen Olympiakomitean kanssa markkinoimassa Tamperetta hyvänä isäntäkaupunkina ja panostanut merkittävästi kaupungin infrastruktuurin kehittämiseen erityisesti liikunnan osa-alueella. Tampere on laatinut konkreettisen toimintastrategian, jonka perustana on kansallisten lajiliittojen ja kaupungin verkottuminen. Kaupunki on todennut, ettei arvokisojen saaminen ole sattumaa. Ratkaisevaa on suorituspaikkojen kunto, mukana olevien henkilöiden ammattitaito, kielitaito sekä vapaaehtois- ja talkootyövoiman saatavuus. Tampereella onkin vuodesta 1991 lähtien järjestetty noin 40 kansainvälistä urheilutapahtumaa ja maaottelua.¹⁷

2.2 Kulttuuri

Kulttuurin toimialueella kansainvälisiä suur tapahtumia järjestetään urheilua huomattavasti harvemmin sekä kansainvälisesti että Suomessa. Etenkin hakuprosessiin perustuvien tapahtumien määrä on viime vuosiin saakka ollut vähäinen. Kulttuurin suur tapahtumien järjestäminen on kuitenkin viime vuosina lisääntynyt, ja erityisesti hakuun pohjautuvien tapahtumien merkitys on kasvanut. Kulttuurin toimialalla Suomi on tiettävästi toistaiseksi järjestänyt vain yhden hakuprosessiin pohjautuvan suur tapahtuman. Runsaammin on järjestetty yleensä säännöllisesti samassa paikassa toistuvia tapahtumia (esimerkiksi festivaalit, taidekilpailut ja taidenäyttelyt). Työryhmän työstä ulos rajattiin muun muassa maailmannäyttelyt, messut ja muut suuret kulttuuritapahtumat, joissa Suomi on mukana ja joita se järjestää maamme rajojen ulkopuolella.

¹⁶ Lahden kaupungin talousarvio vuodelle 2006.

¹⁷ Tampereen kaupunki, apulaiskaupunginjohtaja Lasse Eskosen ja projektisihteeri Jorma Hartikaisen muistio.

2.2.1 Euroopan kulttuuripääkaupunki -tapahtuma

Euroopan unionin näkyvin kulttuurituen kohde on Euroopan kulttuuripääkaupunki -tapahtuma, joka sai alkunsa marraskuussa 1983 Euroopan unionin kulttuuriministerineuvostossa Ateenassa Kreikan silloisen kulttuuriministerin Melina Mercourin aloitteesta. Tapahtuman synnyttämistä perusteltiin muun muassa Euroopan rikkaalla ja monimuotoisella taiteellisella ja kulttuurisella toiminnalla ja kaupunkien keskeisellä merkityksellä Euroopan kulttuurien synnyttämisessä ja levittämisessä. Tapahtuman tavoitteena oli "tuoda esiin Euroopan kulttuurien rikkaus, moninaisuus ja yhteiset piirteet sekä auttaa Euroopan kansalaisia tutustumaan paremmin toisiinsa" (Päätös 1419/1999/EY, artikla 1). Lisäksi painotettiin valitun kaupungin, alueen tai maan erityispiirteiden esittelemistä eurooppalaiselle yleisölle.

Vuodesta 1985 alkaen Euroopan unionin kulttuuriministerit ovat nimenneet yhden tai useamman kaupungin Euroopan kulttuurikaupungiksi. Tapahtuma perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 151 artiklaan, ja ensimmäisenä tapahtumaa isännöi Ateena. Tämän jälkeen useat Euroopan maat ovat vuosittain kilpailleet tapahtuman isännyydestä. Alun perin Euroopan kulttuuripääkaupunki -tapahtuma perustettiin vuosiksi 1985—2004. Sen saavuttaman suosion myötä sitä päätettiin jatkaa vuonna 1999 tehdyllä päätöksellä toiset 15 vuotta (2005—2019).

Joka vuosi yksi tai useampi kaupunki valitaan Euroopan kulttuuripääkaupungiksi. Tapahtuma on vuoden mittainen laaja-alainen ja kaupungin omaa hallintoa, sidosryhmiä, kulttuurin kenttää sekä julkisia ja yksityisiä rahoittajia yhdistävä hanke. Asema Euroopan kulttuuripääkaupunkina tarjoaa onnistuessaan mahdollisuuden kaupungin kokonaisvaltaiseen kehittämiseen taiteen ja kulttuurin avulla sekä kaupungin näkyvyyden lisäämiseen kansallisesti ja kansainvälisesti. Tapahtuman avulla voidaan myös lisätä työllisyyttä kulttuurin ja matkailun aloilla sekä houkutella uusia elinkeinoelämän investointeja.

Tapahtuman alkuperäinen nimi oli Euroopan kulttuurikaupunki. Rahoituksen siirryttyä Kulttuuri 2000 -ohjelman piiriin vuonna 2000 tapahtuman nimi muuttui Euroopan kulttuuripääkaupungiksi. Valitut kaupungit on kuitenkin vuotta 2000 lukuun ottamatta aina nimetty "pääkaupungeiksi". Vuonna 2000 yhdeksän kaupungin valinnassa suositettiin termiä kulttuurikaupunki. Vaikka tapahtuman alkuvuosina valitut kulttuuripääkaupungit olivat myös maansa pääkaupunkeja, huomionarvoista on, että tapahtuman isännöinti ei ole maan pääkaupungin yksinoikeus. EU:n jäsenmaiden kaupunkien lisäksi tapahtuma on avoin myös muille eurooppalaisille kaupungeille. EU:n ulkopuolisista maista mahdollisuutta ovat hyödyntäneet muun muassa Reykjavik (Islanti) 2000, Bergen (Norja) 2000, Stavanger (Norja) 2008 ja Sibiu (Romania) 2007.

Vuoden 2004 kulttuuripääkaupunkien Genovan ja Lillen nimeämiseen asti Euroopan kulttuuripääkaupungit valittiin hakemusten perusteella hallitusten välisesti ministerineuvostossa. Tähän saakka kaikki jäsenvaltiot saivat halutessaan esittää oman maansa ehdokasta/ehdokkaita Euroopan kulttuurikaupungiksi. Jopa yhdeksän kulttuurikaupungin nimeäminen vuodelle 2000 oli pitkien neuvottelujen jälkeinen kompromissi.

Ehdokkaiden nimeämismenettelyä muutettiin vuoden 1999 päätöksellä, joka koskee kulttuuripääkaupunkitapahtuman järjestämistä vuosina 2005—2019. Päätöksen mukaan vuodesta 2005 eteenpäin Euroopan kulttuuripääkaupungit nimetään ennalta määrättyistä ja kerrallaan vain yhdestä jäsenvaltioista. Jäsenvaltioiden keskinäinen vuorojärjestys sovittiin samalla päätöksellä vuoteen 2019 saakka.

Unionin laajentuminen nosti esille kysymyksen päätöksen tarkoituksenmukaisuudesta, koska 10 uutta jäsenvaltiota olivat kaikki vuonna 1999 päätetyn vuorottelulistan ulkopuolella. Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksellä 13.4.2005 päätöstä muutettiin niin,

että uudet jäsenmaat sijoitettiin vuorottelulistalla vanhojen jäsenmaiden rinnalle. Koska vuoteen 2008 saakka tapahtumaa isännöivät kulttuuripääkaupungit on jo nimetty, muutos koski vuosia 2009—2018. Vuodesta 2009 eteenpäin nimetään rinnakkain kaksi kulttuuripääkaupunkia, joista toinen on vanhasta ja toinen uudesta jäsenvaltiosta.

Suomi on saanut nimityksen vuonna 2000, jolloin Helsinki toimi Euroopan kulttuurikaupunkina yhdessä kahdeksan muun kaupungin kanssa. Toisen kerran jonkin Suomen kaupungin vuoro isännöidä Euroopan kulttuurikaupunki -tapahtumaa on vuonna 2011 yhdessä jonkin Viron kaupungin kanssa.

Euroopan kulttuuripääkaupunki -tapahtuman isännöintivuorossa olevan maan hallitus ehdottaa yhtä tai useampaa kaupunkia yhdeksi Euroopan kulttuuripääkaupungiksi ja ilmoittaa ehdotuksestaan Euroopan parlamentille, neuvostolle, komissiolle ja alueiden komitealle. Nimitysehdotus on annettava EU-elimille viimeistään neljä vuotta ennen kuin kyseisen tapahtuman on tarkoitus alkaa. Täten Suomi toimittaa yhden tai useamman ehdotuksen neljälle EU:n toimielimelle (Euroopan parlamentille, neuvostolle, komissiolle ja alueiden komitealle) vuoden 2006 loppuun mennessä. Tämän jälkeen komissio kutsuu koolle – riippumatta siitä, onko ehdotuksia yksi tai useampi – valintalautakunnan, joka koostuu seitsemästä riippumattomasta kulttuurialan asiantuntijasta, joista Euroopan parlamentti nimeää kaksi asiantuntijaa, neuvosto kaksi, komissio kaksi ja alueiden komitea yhden. Suomi nimeää vuoden 2006 EU-puheenjohtajanaan toisen neuvoston nimeämistä jäsenistä vuoden 2007 valintalautakuntaan. Valintalautakunta tekee Suomen ja Viron ehdokkaista kertomuksen ja toimittaa sen komissiolle, Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Valintalautakunta voi kuulla kaupunkien edustajia ja pyytää parannuksia.

Euroopan parlamentti voi antaa lausunnon komissiolle ehdotuksista. Komissio valmistelee Euroopan parlamentin lausunnon ja valintalautakunnan kertomuksen perusteella suosituksen neuvoston päätökseksi, jolla nimetään kaksi kaupunkia virallisesti Euroopan kulttuuripääkaupungeiksi vuonna 2011. Neuvosto tekee päätöksen vuonna 2007 eli kolmisen vuotta ennen tapahtuman alkua.

Opetusministeriö on pyytänyt Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 -hakemukset opetusministeriöön 1.3.2006 mennessä. Kulttuuriministeri asettama nelijäseninen asiantuntijajaraati arvioi hankkeet kevään aikana, jonka jälkeen opetusministeriö valmistelee päätöksen Suomen osalta.

Vuoden 1999 päätöksessä määritellään kulttuuripääkaupunkitapahtuman tavoitteet ja sen liitteessä kaupunkien ohjelmien suunnittelu- ja arviointiperusteet. Euroopan kulttuuripääkaupungin valinnassa keskeisintä on vuodeksi 2011 suunniteltu kulttuuriohjelma. Ohjelman keston olisi periaatteessa oltava vuoden mittainen, mutta nimetyt kaupungit voivat poikkeuksellisesti valita lyhyemmän ajanjakson. Sen arviointiperusteita ovat eurooppalainen ulottuvuus (tapahtumien järjestämiseen osallistuu toimijoita muista jäsenmaista, ja kulttuuriohjelma tuo esiin Euroopan kulttuurien moninaisuutta ja yhteisiä piirteitä), kaupunkilaisten ja yleisön kiinnostus ja osallistuminen, kaupungin omintakeisuuden ja innovatiivisuuden yhdistäminen sekä pysyvät vaikutukset kulttuuripääkaupunkivuoden jälkeen.¹⁸

Euroopan kulttuuripääkaupunki-nimitys on tarjonnut kaupungeille tilaisuuden kehittyä perinteiset toiminta- ja yhteistyöraajat ylittäen. Nimityksen tukemana kaupunki voi profiloitua uudella tavalla, kohottaa imagoaan sekä lisätä kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttään. Vaikutukset työllisyyteen ja yrittäjyyteen niin kulttuurin kuin matkailunkin

¹⁸ Opetusministeriö, KUPO/TKY/lina Berdenin tiedonanto.

alalla voivat olla merkittävät. Parhaimmillaan kulttuuripääkaupunkius ja siihen johtava hakuprosessi on osattu valjastaa osaksi kaupungin kokonaisvaltaista kehittämistä, jolloin myös hankkeen tulokset ovat olleet pitkäkestoisia ja huomattavia. Esimerkiksi Glasgowssa vuoden 1990 kulttuuripääkaupunkius toimi moottorina kaupungin rakenteellisessa hyvin onnistuneessa muutosprosessissa. Teatteri-, museo- ja galleriavierailujen määrä kasvoi 40 %. Matkailusta tuli merkittävä työllistäjä ja Glasgowsta Ison-Britannian kolmanneksi suosituin matkailukohde. Vuosi paransi kaupungin julkista kuvaa, ja 61 % asukkaista katsoi, että se teki Glasgowsta paremman paikan asua.¹⁹

Laaja-alainen kansainvälinen yhteistyö ja uusien kansainvälisten suhteiden luominen ovat osa kulttuuripääkaupunkivuoden valmistelua ja toteutusta. Tämä luo seudulle pitkäaikaisista hyötyä, sillä luodut suhteet ja kansainvälisestä yhteistyöstä saadut kokemukset jäävät seudun käyttöön myös varsinaisen kulttuurivuoden jälkeenkin. Kulttuuripääkaupungeilla on verkosto, joka tarjoaa tuleville kulttuuripääkaupungeille ja muille laajoja kulttuuritapahtumia valmisteleville kaupungeille kokemuksiaan muun muassa organisaatiomalleista, budjetoinnista ja informaatiokanavista.²⁰

2.2.2 Helsinki 2000

Euroopan kulttuurikaupunkistatus – Helsingin kulttuurivuosi 2000 – on ollut maassamme kulttuurin alalla toistaiseksi tärkein hanke, jolla tavoiteltiin suurta kansainvälistä näkyvyyttä ja johon panostettiin runsaasti voimavaroja. Todelliset suurhankkeet vaikuttavat kaupunkien elämään paljon kauemmin kuin itse tapahtuman keston ajan. Esimerkiksi Helsingin olympialaisista jäi merkittävä rakennuskanta sekä pitkään säilyvät maine, muistot ja mielikuvat.

Helsinki oli yksi vuoden 2000 yhdeksästä kulttuurikaupungista. Kaupungit Helsinki, Avignon, Bergen, Bologna, Bryssel, Krakova, Praha, Reykjavik ja Santiago de Compostela perustivat yhteisen yhdistyksen, joka koordinoi yhteisiä projekteja, viestintää ja toimintojen EU-rahoitusta. Helsingin kulttuurivuodesta vastasi säätiö, jonka hallitukseen Helsinki nimesi puheenjohtajan ja kahdeksan jäsentä, joista kaksi oli Helsingin kauppakamarin ehdottamia. Opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, valtiovarainministeriö, Espoon kaupunki, Vantaan kaupunki ja Helsingin yliopisto nimesivät kukin yhden jäsenen. Kulttuurikaupunkisäätiöllä oli toimisto maaliskuusta 1997 kesäkuuhun 2001. Säätiön palveluksessa oli enimmillään noin 40 ihmistä.

Kulttuurivuoden tilaisuuksissa ja tapahtumissa oli kaikkiaan 5,4 miljoonaa kävijää, joista 3,3 miljoonaa kävi ilmaistapahtumissa ja 2,1 miljoonaa maksullisissa tapahtumissa. Noin 1,3 miljoonaa suomalaista kävi henkilökohtaisesti jossain kulttuurivuoden tapahtumassa. Suomalaisista runsas neljännes ja pääkaupunkiseudun asukkaista yli 70 % osallistui ainakin yhteen kulttuurivuoden ohjelmistoon kuuluneeseen tapahtumaan. Näissä luvuissa eivät ole mukana ohjelmiston televisiointien katsojat, nettikävijät, taidekasvatushankkeiden osanottajat eivätkä ympäristötaiteen kohtaajat. Helsingin kulttuurikaupunkihankkeita toteutettiin myös muissa Euroopan kulttuurikaupungeissa, nämäkään kävijät eivät ole mukana mainituissa luvuissa.

¹⁹ Suvi Innilä, Turku Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2011. Muistio hakuprosessin ja järjestelyiden käynnistämisen tueksi. Turun kaupunki, kesäkuu 2003. Sivut 1, 19.

²⁰ Innilä 2003, 10.

Kulttuurikaupunkisäätiön hallituksen tavoitteet olivat seuraavat:

- Tulevaisuus: Kulttuuri on investointi tulevaisuuteen. Sellaiset tapahtumat ja projektit, joilla on pysyvä vaikutus ja merkitys, ovat ensisijaisia.
- Uuden löytäminen: Kulttuurikaupunkihanke on prosessi. Tavoitteena on löytää ja toteuttaa kulttuuria rikastuttavia ja uudistavia projekteja ja toimintamuotoja.
- Kansainvälisyys: Suomalaista kulttuuria tehdään tunnetuksi Euroopassa ja samalla suomalaiset perehtyvät monikulttuuriseen Eurooppaan. Vuoden 2000 kulttuurikaupunkien välille rakentuu uusi, arvokas yhteistyöverkosto, ja Helsingin keskeisenä yhteistyökohteena on myös Itämeren alue, erityisesti Pietari ja Tallinna.
- Kansalaisten tapahtuma: Kulttuurivuosi näkyy ja tuntuu myös ihmisten jokapäiväisessä elinympäristössä. Kansalaiset eivät ole vain kulttuurin kuluttajia, vaan myös omaehtoisia toimijoita. Tavoitteena on osallistuminen ja vastuullinen osallisuus.²¹

Helsingin ohjelma jakautui neljään pääteemaan, jotka olivat Lasten kaupunki, Kaikkien kaupunki, Taiteen kaupunki ja Kansainvälinen kaupunki. Kulttuurivuoden ohjelmistoon sisältyi kaikkiaan 503 yksittäistä projektia tai tapahtumaa.²²

Kulttuuripääkaupunkihankkeen talous

Vuonna 1996 asetettiin tavoitebudjetti 300 miljoonaa markkaan, joka oli tarkoitus jakaa kolmeen samansuuruiseen osaan pääkaupunkiseudun kuntien, valtion ja yksityisten tahojen kesken. Toteutunut budjetti nousi 370 miljoonaa markkaan (1997–2001). Hanke toteutui aiottua mittavampana, koska saatiin ennakoitua enemmän rahoitusta sekä kaupungeilta, valtiolta että yksityisiltä tahoilta. Rahoituksesta 33 % tuli kaupungeilta (Helsinki 110 mmk, Espoo, Vantaa ja Kauniainen yhteensä 12 mmk), 28 % valtiolta ja 39 % pääsylippu- ja muista myyntituloista, yrityksiltä sekä säätiöiltä, rahastoilta ja EU:lta. Kustannukset jakautuivat siten, että projektien tuottamiseen kului 76 %, viestintään 19 % ja hallintoon 5 %. Kustannukset ajoittuivat viidelle vuodelle. Näissä luvuissa ei ole mukana kulttuurivuoden välillisiä kustannuksia, kuten kulttuurirakennusten uudisrakentamis- tai korjausinvestointeja, katujen, puistojen tai kaupunkivalaistuksen parantamisen aiheuttamia lisäkustannuksia eikä kulttuurivuoden aiheuttamia käyttökustannusten lisäyksiä.

Valtion osallistuminen vahvistettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä maaliskuussa 1997. Päätöksessä valtioneuvosto sitoutui osoittamaan suoraan kulttuurikaupunkisäätiön käyttöön vuosina 1998—2000 yhteensä 50 mmk ja velvoitti ministeriöt ja valtion laitokset omien budjettiansa puitteissa osoittamaan kulttuurivuoden toteuttamiseen myös 50 mmk. Yritysrahoituksesta osa kanavoitui kulttuurikaupunkisäätiölle ja osa suoraan projektien toteuttajayhteisöille.²³

²¹ Harry Schulman, Esipuhe teoksessa *Mitä oli kulttuurivuosi?* Kirjoituksia Euroopan kulttuurikaupunkivuodesta Helsingissä. Toim. Timo Cantell ja Harry Schulman. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki 2001. Sivut 5–7; Ahola, Tuomas, Penttinen, Anu ja Uksila Katja (2001), Tutkimus kulttuurikaupunkivuodesta – 2000.hel.fi brandi ja kulttuurikaupunkivuoden organisointi. IDBM International Design Business Management -seminaaritutkimus. http://hkkk.fi/idbm/Tutkimus/2000_hel_fi_ruutu.pdf

²² Innilä 2003, 13.

²³ 2000.hel.fi, Helsinki Euroopan kulttuurikaupunki vuonna 2000. Raportti. Sivu 26

Vaikuttavuustutkimukset

Helsingin kulttuurikaupunkivuoden toimien vaikuttavuutta ja tavoitteiden toteutumista seurattiin tutkimuksin. Tutkimuksia toteuttivat Taloustutkimus Oy ja Helsingin kaupungin tietokeskus ennen kulttuurivuotta, sen aikana ja tapahtumavuoden jälkeen, ja niihin käytettiin kaikkiaan noin miljoona markkaa. Tutkimustoiminta mahdollisti myös reagoinnin tuloksiin hankkeen kestäessä. Myös yhteistyökumppanit pysyivät näin koko ajan tietoisina muun muassa yleisön mielipiteistä ja kävijäjakautumista.²⁴ Tutkimusten mukaan kansalaisten henkilökohtaiset kokemukset kulttuurivuodesta olivat positiiviset.

Kulttuurivuoden taloudelliset sidokset olivat huomattavat. Hankkeet työllistivät (noin 1 500 htv) ja loivat suuren määrän kansantuotetta (lähes noin 400 miljoonaa markkaa).²⁵ Hankkeen julkisuustutkimuksen toteutti Oy Observer Finland Ab. Siinä seurattiin kotimaista mediaa: lehdistöä, radiota, televisiota, uutistoimistoja ja verkkojulkaisuja. Tutkittiin myös kansainvälisen lehdistön kirjoituksia Helsingin kulttuurivuodesta. Julkisuustutkimuksissa havaittiin, että julkisuus sekä kotimassa että ulkomailla oli positiivista. Ulkomainen lehdistö kiitti monipuolista, korkeatasoista ja omaperäistä ohjelmistoa sekä kulttuurin integroimista arkipäivään sen sijasta, että olisi rakennettu speksaakkeleita.²⁶

2.2.3 Muut pääkaupunkihankkeet kulttuurin alalla

Viime vuosina on kulttuurin alalla käynnistynyt erilaisia pääkaupunkihankkeita ja -hakuja, joihin myös Suomi/Helsinki aikoo ottaa osaa.

Maailman kirjapääkaupunkihanke (World Book Capital City)

Maailman kirjapääkaupunki on Unescon hanke, jonka tavoitteena on edistää kirjallista kulttuuria ja kirjojen tuotantoa maailmanlaajuisesti. Vuodesta 2001 alkaen on Unesco myöntänyt maailman kirjapääkaupungin nimen Kirjan päivästä 23.4. vuodeksi kerrallaan jollekin maailman kaupungeista. Kansainvälisessä asiantuntija/valintaraadissa ovat edustettuina myös kustannus-, kirjakauppa- ja kirjastoalan kansainväliset järjestöt. Ensimmäinen kirjapääkaupunki oli 2001 Madrid. Seuraavat olivat Alexandria, New Delhi, Antwerpen ja Montreal. Hakijoiden määrä on kasvanut. Vuonna 2006 kirjapääkaupunki on Torino ja seuraavana vuonna Kolumbian pääkaupunki Bogota. Hakemuksen jättää hakijakaupunki kaksi vuotta ennen haettua vuotta. Helsinki aikoo hakea vuoden 2009 maailman kirjapääkaupungiksi. Hakemus on jätettävä kevättalvella 2007. Tapahtuman suunnittelu alkoi Helsingissä syksyllä 2005. Kaupunki vastaa tapahtuman toteuttamisesta ja kuluista yhdessä yhteistyökumppanien kanssa.²⁷

²⁴ Innilä 2003, 11.

²⁵ Ilkka Susiluoto. Kulttuurivuoden taloudelliset vaikutukset. Teoksessa Mitä oli kulttuurivuosi? Sivu 55.

²⁶ 2000.hel.fi, Helsinki Euroopan kulttuurikaupunki vuonna 2000. Elävän kulttuurin kaupunki. Sivut 59–62 ja 2000.hel.fi, Helsinki Euroopan kulttuurikaupunki vuonna 2000. Raportti. Sivut 25–34.

²⁷ Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskuksen muistio; Opetusministeriö/KAS/Zabrina Holmströmin tiedonanto. Lisätietoa: <http://portal.unesco.org/culture/>

Maailman muotoilupääkaupunkihanke (World Design Capital)

Vuonna 2007 alkaa maailman pääkaupunkihanke myös muotoilun alalla. Ensimmäinen World Design Capital -arvo on pilottihankkeena myönnetty Torinon kaupungille kaksivuotiskaudeksi 2007—2008. Hakuprosessi järjestettiin vuonna 2005. World Design Capital -nimitystä hakee kaupunki. Vuoden 2006 alkupuoliskolla julistetaan haettavaksi vuoden 2009 2010 nimitys, hakuaika on noin puoli vuotta ja nimitys julkistetaan vuonna 2007. Hakemusmaksu on noin 5 000 euroa/kaupunki. Voittaja maksaa nimityksestä noin 40 000 euroa. Hakemuksessa kaupungin tulee määrittellä, millä tavoin se kautensa aikana korostaa muotoilun merkitystä ja millä tavoin muotoilu vaikuttaa elämänlaatuun kaupungissa. Kaupungin tulee varmistaa, että suuret asukasjoukot saadaan edistämään muotoilun ja muun yhteiskunnan välistä vuoropuhelua. Lopulliset kriteerit määrittään myöhemmin Torinosta saatujen kokemusten perusteella. Nimitys tuo kaupungille näkyvyyttä luovana kaupunkina, joka houkuttelee investoijia ja luovia toimijoita, ja vahvistaa taloudellista kehitystä. Muiksi hyödyiksi muotoilupääkaupungin nimestä on nähty muun muassa asema johtavana kaupunkina muotoilun alalla, elämänlaadun paraneminen kaupungissa sekä parempi imago ja osallisuus kansainvälisessä muotoiluverkostossa. World Design Capital on kaksivuotinen arvonimi, jonka tarkoituksena on tuoda esille muotoilun merkitys globalisaation aikakaudella taloudellisena, yhteiskunnallisena ja kulttuurisena käyttövoimana.

Nimityksen myöntää IDA (International Design Alliance), joka on perustettu 2003 ja jonka kotipaikka on Montreal. IDA:n perustivat Icsid ja Icograda. Icsid (International Council of Societies of Industrial Design) perustettiin 1957, siinä on 165 jäsentä 53 maasta ja se edustaa 150 000 muotoilijaa. Järjestöön kuuluu Suomesta ammatillisia yhteisöjä (esim. Ornamo), promootio-organisaatioita (esim. Design Forum Finland), yliopistoja (esim. Taik) ja yrityksiä (esim. Nokia). Icograda (International Council of Graphic Design Associations) on graafisen alan edustajien vastaava maailmanjärjestö.²⁸

2.2.4 Kulttuurifestivaalit

Perinteinen kulttuurin alan suurtahtuman muoto on festivaali, joita on Suomessa järjestetty erityisesti 1960-luvulta alkaen. Kulttuurifestivaaleja järjestävät Suomessa monet eri tahot, kuten yritykset, yhdistykset ja säätiöt. Muutamat näistä tapahtumista ovat vuosien varrella kasvaneet ja kehittyneet paikallisista ja alueellisista kansallisiksi ja osin kansainvälisiksi suurtahtumiksi.

Finland Festivals

Vuonna 1968 perustettu Finland Festivals (FF) on maamme tärkeimpien kulttuuritapahtumien yhteistyöjärjestö, jonka keskeisiä toimintamuotoja ovat festivaalien edunvalvonta, markkinointi ja tiedotus, tutkimustoiminta sekä koulutus ja kehittämistyö. Jäsenfestivaalit kattavat kaikki taiteen lajit. Edustettuina ovat konsertti- ja vokaalimusiikki, kamarimusiikki, jazz, kansanmusiikki ja -kulttuuri, rock ja populaarimusiikki, tanssi, teatteri, kirjallisuus

²⁸ Kulttuurijohtaja Pekka Timosen sähköpostiviesti; <http://www.icsid.org/>; http://blog.vanderbeeken.com/2005/12/turin_world_des.html

ja kuvataide sekä näiden yhdistelmät. Järjestön 80 jäsenfestivaalilla on vuosittain kävijöitä lähes kaksi miljoonaa ja esiintyjä yli 20 000.²⁹

Suomalaista kulttuuritapahtumien ja -festivaalien kenttä on vahvasti painottunut musiikkiin ja kesäkuukausiin. Festivaalit toimivat usein huomattavankin suuren yksityisen rahoituksen turvin. Festivaalien talouden rakenteissa on kuitenkin suuria eroja. Joillekin tapahtumille julkinen rahoitus (opetusministeriön tuki, muu valtion tuki, EU-tuki, kuntien tuki) on toiminnan keskeinen tulonlähde, kun taas toisille tapahtumille sponsorirahoitus ja lipputulot ovat julkista rahoitusta tärkeämpiä tekijöitä. Opetusministeriön tukea hakeneiden festivaalien määrä kasvoi nopeasti 1990-luvun jälkipuoliskolla. Vuonna 2000 noin 60 % festivaaleista sai opetusministeriön myöntämää tukea. Kaikista tukea saaneista 95 festivaalista 57 % toteutettiin eteläisessä Suomessa. FF:n jäsenten oma tulonhankinta kasvoi voimakkaasti 1990-luvun loppua kohden. Parantuneesta taloudesta huolimatta FF:n jäsenet toimivat edelleen (2002) pääosin lähellä nollatulosta.³⁰

EFA ja EFRP

The European Festivals Association (EFA) on usean Euroopan maan festivaalikeskusjärjestön yhteinen organisaatio. Suomesta sen jäsen on Finland Festivals. EFA:n perustivat 15 tunnettua musiikkifestivaalia yhteiseksi keskusjärjestökseen vuonna 1952. Nykyään siihen kuuluu 11 kansallista järjestöä, jotka edustavat yli 300 festivaalia. Vuodesta 1999 myös Euroopan teatteriunioni (the European Theatre Union) kuuluu EFA:han. EFA:n tarkoituksena on tuoda esiin festivaalien merkitystä ja niiden tärkeää osuutta kansainvälisessä kulttuuriyhteistyössä. EFA koordinoi jäsenjärjestöjensä saavuttamia tuloksia, yhteistyötä, yhteistuotantoja ja yhteistä politiikkaa, edistää monitieteisiä pyrkimyksiä, korostaa taiteen yhteiskunnallista asemaa ja osallistuu kulttuurikeskusteluun. Sen pysyvä sihteeristö on Gentissä Belgiassa. EFA:n alaisuudessa toimii European Festival Research Project (EFRP), jonka verkkosivuilla on tietoa myös eri maissa tehdyistä festivaaleista ja koskevista julkaisuista.³¹

Festivaalitutkimuksia

Kulttuuritapahtumien taloudellisia vaikutuksia on tutkittu sekä Suomessa että muissa maissa. Vaikuttavuustutkimusten avulla on pyritty osoittamaan julkisen sektorin tukemien tapahtumien taloudelliset kerroinvaikutukset tietyllä alueella. Lähtökohtana on voinut olla joko liiketaloudellinen (esim. tapahtumanjärjestäjän kannalta), julkisoikeudellinen (esim. kunnan kannalta) tai yhteiskunnallinen (eri intressi- ja sidosryhmien kannalta) kannattavuus. Kulttuurisektori halutaan nähdä merkittävänä tuotannon tekijänä ja taloudellisenä lisäarvona, ja kulttuuriin sijoittamista pidetään kannattavana. Kulttuuritapahtumilta odotetaan paitsi taiteellisesti korkeatasoisia ohjelmistoja myös alueiden ja kaupunkien imagoja sekä yritystoimintaa tukevia aluetaloudellisia heijastusvaikutuksia. Tätä taluspainotteista lähtökohtaa kritisoivat katsovat, ettei taiteiden rahoitusstrategia voi perustua yksinomaan

²⁹ <http://www.festivals.fi/index2.php>

³⁰ Anita Kangas, Ilkka Heiskanen, Johanna Hirvonen. Luku 2 Kulttuuripoliittinen päätöksenteko, lainsäädäntö ja hallinto. Teoksessa Ilkka Heiskanen, Anita Kangas ja Ritva Mitchell (toim.) Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet. Tietosanoma Oy, Helsinki. 2002. Sivut 79–81.

³¹ <http://www.efa-aef.org/efahome/>

taloudelliseen hyötyajatteluun. Teoreettisemmat hyvinvointianalyysit ovat painottaneet taiteen sisäsyntyisiä ja sivistäviä itseisarvoja ja kulttuurin ei-taloudellisia merkityksiä. Taloudellisten ja ei-taloudellisten hyötyjen erottaminen on kulttuuritapahtumien yhteydessä problemattista, sillä tapahtumien kulttuuriset ja taloudelliset arvot ovat kietoutuneet toisiinsa.

Kulttuuritapahtumien taloudellisia vaikutuksia on tutkittu muun muassa Kanadassa, Isossa-Britanniassa, Irlannissa, Ruotsissa ja Yhdysvalloissa. Myös Suomessa on tarkasteltu esimerkiksi eräiden musiikkifestivaalien ja kaupunkitapahtumien paikkakunnalle tuomia taloudellisia vaikutuksia ja havaittu tapahtumien olevan paikallistaloudellisesti kannattavia investointeja. Festivaalit ovat luoneet tapahtumapaikkakunnille sellaista kulttuurista osaamista ja oppimisprosesseja, joiden myötä kuntiin on syntynyt uusia kulttuurialan organisoitumisen muotoja (osaamiskeskuksia, kulttuurihanketoimintaa ja koulutustoimintaa). Maaseudun festivaalipaikkakunnille on muodostunut paikallisia kulttuurialan osaamisen tihentymiä, joilla on välillinen yhteys asukkaiden hyvinvointiin ja kuntien taloudellisiin toimintaedellytyksiin.³²

Suomen Taloustutkimus Oy tekee vuosittain Suomen musiikitapahtumien imago -tilaustutkimuksen. Mukana on 26 kesätapahtumaa. Kesän 2005 tapahtumia koskevan tutkimuksen mukaan kaksi tunnetuinta tapahtumaa olivat Tangomarkkinat ja Pori Jazz Festival. Seuraavina olivat Ruisrock, Savonlinnan Oopperajuhlat, Ankkarock, Kotkan Meripäivät ja Provinssirock. Kokonaiskävijämäärillä mitattuna (käynyt kesällä 2005 tai aiemmin) suosituin tapahtuma oli Pori Jazz, jossa on käynyt kaikkiaan lähes 600 000 henkilöä. Seuraavan olivat Savonlinnan Oopperajuhlat, Kotkan Meripäivät, Helsingin Juhlaviikot ja Ruisrock. Kesän 2005 kävijämäärältään suurin tapahtuma oli Pori Jazz, seuraavina olivat Helsingin Juhlaviikot, Tammerfest, Tangomarkkinat, Kotkan Meripäivät, Keskiaikatapahtuma, Down by the Laituri, Savonlinnan oopperajuhlat ja Ruisrock.³³

Suomalaisia festivaaleja vuonna 2005

Seuraavassa on lueteltu joitakin suurimpia Suomessa vuonna 2005 järjestettyjä festivaaleja, niiden kävijämääriä (kokonaisyleisö), kokonaiskustannuksia ja opetusministeriön osuutta kustannuksista. Yleisömäärään vaikuttaa luonnollisesti, onko kyse maksullisesta vai ilmaistilaisuuksista sisältävästä kulttuuritapahtumasta. Huomionarvoista on, että kaikki Suomen merkittävimmät festivaalit järjestetään kesällä ja että ne ovat syntyneet nykyisessä muodossaan 1960- ja 1970-luvuilla. Festivaalien yksityinen sponsorointi tuli laajemmin mukaan 1980-luvulla. Luettelosta puuttuu suurimpiin tapahtumiin kuuluva Seinäjoen tangomarkkinat, koska se on valtion jakaman tuen ulkopuolella.³⁴

³² Kimmo Kainulainen, *Kunta ja kulttuurin talous. Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä*. Tampere University Press 2005. Sivut 84–93, 443.

³³ Taloustutkimus Oy / Minna Jakobsson 9.12.2005, *Kesätapahtumien imago. Teksti- ja kuvioraportti*. Pori Jazz. Suomi Tänään 3/2005, syys-lokakuu 2005.

³⁴ Avustustiedot: Opetusministeriö/KUPO/TKY/Veikko Kunnaksen tiedonanto; kävijämäärät: Finland Festivals/Tuomo Tirkkosen tiedonanto; muita tietoja: Valkonen, Kaija ja Markku, *Yhtä juhlaa*. Finlands Festivals. Otava. Helsinki 1994.

Savonlinnan Oopperajuhlat

- taustalla Aino Acktén 1912 perustamat oopperajuhlat ja 1950-luvulla aloitetut laulukurssit, nykyiset oopperajuhlat alkoivat 1967, järjestetään heinäkuussa
- kävijämäärä 68 254 henkilöä
- kokonaiskustannukset 7 745 500 euroa
- opetusministeriön tuki 655 000 euroa

Pori Jazz Festival

- alkoi 1966, järjestetään heinäkuussa
- kävijämäärä 120 000 henkilöä
- kokonaiskustannukset 3 645 000 euroa
- opetusministeriön tuki 105 000 euroa

Helsingin juhlat

- alkoi Sibelius-viikkoina 1951, uudistui 1968, järjestetään elo–syyskuun vaihteessa
- kävijämäärä 254 454 henkilöä
- kokonaiskustannukset 2 500 000 euroa
- opetusministeriön tuki 100 000 euroa

Provinssirock (Seinäjoki)

- alkoi 1979, järjestetään kesäkuussa
- kävijämäärä 61 957 henkilöä
- kokonaiskustannukset 2 098 000 euroa
- opetusministeriön tuki 15 000 euroa

Kaustinen Folk Music Festival

- alkoi 1968, järjestetään heinäkuussa
- kävijämäärä 101 000 henkilöä
- kokonaiskustannukset 913 000 euroa
- opetusministeriön tuki 150 000 euroa

Kuhmon Kamarimusiikki

- alkoi 1970, järjestetään heinäkuussa
- kävijämäärä 38 255 henkilöä
- kokonaiskustannukset 880 000 euroa

- opetusministeriön tuki 172 000 euroa
- tilastotietoa vuodelta 2003: kokonaisbudjetti 825 000 euroa, yritysrahoituksen osuus 12,5 % ja pääsylipputulosten osuus n. 50 %, Kuhmon kaupungin tuki 70 000 euroa (lisäksi välillinen tuki)

Kuopio Tanssii ja Soi

- alkoi 1970, järjestetään kesäkuussa
- kävijämäärä 39 550 henkilöä
- kokonaiskustannukset 490 000 euroa
- opetusministeriön tuki 151 000 euroa

Tampereen Teatterikesä

- alkoi 1969, järjestetään elokuussa
- kävijämäärä 92 000 henkilöä
- kokonaiskustannukset 440 000 euroa
- opetusministeriön tuki 217 000 euroa

Helsingin festivaaleja

Helsinkiin on perinteisten Helsingin juhla viikkojen rinnalle syntynyt viime vuosina monipuolinen pienten festivaalien kirjo ja myös uusien, kansainvälisissä verkostoissa luontevasti liikkuvien ammattimaisten festivaalin tekijöiden sukupolvi. Tähän vaikutti osaltaan Helsinki 2000 -kulttuurikaupunkivuosi. Festivaali-ilmion laajuutta kuvaa muun muassa se, että Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunta tuki vuonna 2003 talousarvio- ja produktioavustuksin yhteensä 37 Helsingissä järjestettyä festivaalia. Kuten urheilutapahtumilla, kulttuurifestivaaleillakin on mahdollisuus tarjota yleisölle ja tekijöille voimakas kollektiivinen kokemus. Kansainvälisyys on festivaalikulttuurissa keskeistä, ja laaja-alainen ja kansainvälinen festivaalitarjonta edistää myös moniarvoisen ilmapiirin syntymistä. Festivaalit tuovat kaupunkiin ulkomaisia esiintyjä ja yleisöä, mikä lisää suomalaisten taiteilijoiden ja suomalaisen taiteen tunnettuutta ja parantaa kulttuuriviennin edellytyksiä.³⁵ Uusimpia Helsingin festivaaleja on nyky sirkusfestivaali, joka sai vuonna 2006 ensimmäisen kerran opetusministeriön kulttuuritapahtumatukea.

Kävijätutkimuksen mukaan Helsingin juhla viikot tavoittaa eri ikäryhmät. Aliedustettuina kävijätilastoissa ovat yli 65-vuotiaat ja yliedustettuina keski-ikäiset vieraat. Ilmaistapahtumissa alle 30-vuotiaita käy heidän väestöosuuttaan enemmän, maksullisissa tapahtumissa

³⁵ Satu Silvanto ja Tuomas Hellman, Helsinki – festivaalikaupunki. Teoksessa Kulttuuri ja taide Helsingissä 2004. Helsingin kaupunki Tietokeskus. Tilastoja 2005:3. Sivut 4-6.

puolestaan 40–59-vuotiaiden osuus on suurempi kuin heidän osuutensa pääkaupunkiseudun väestöstä. Juhlaviikkojen yleisön pääosan, 86 % vuonna 2002, muodostivat pääkaupunkiseudun asukkaat, muun Suomen asukkaita oli 10 % ja ulkomaisia vieraita 4 %.³⁶

2.2.5 Kansainväliset taidekilpailut ja taidenäyttelyt

Suomessa järjestetään myös joitakin säännöllisesti toistuvia kansainvälisiä taidekilpailuja. Näistä mainittakoon esimerkiksi Jean Sibelius -kapellimestarikilpailu, joka järjestetään joka viides vuosi. Seuraavan kerran kilpailu pidetään vuonna 2010. Järjestäjä on Nuorten kapellimestarien kehittämis- ja tukiyhdistys ry. Suomen valtion tuki vuoden 2005 kilpailulle oli yhteensä 120 000 euroa. Toinen Sibeliuksen nimeä kantava kilpailu on kansainvälinen Jean Sibelius -viulukilpailu, joka sekin järjestetään joka viides vuosi ja seuraava kilpailu pidetään vuonna 2010. Järjestäjänä toimii Sibelius-seura ry. Valtion tuki vuoden 2005 kilpailulle oli yhteensä noin 222 000 euroa. Säveltaiteen alan kansainvälisiä kilpailuja järjestetään Suomessa pääkaupungin ulkopuolellakin ja myös kokonaan yksityisen rahoituksen turvin. Kansainvälinen on myös Helsingin balettikilpailu, joka vuonna 2005 sai valtion tukea 80 000 euroa.³⁷

Suomessa järjestettävistä kansainvälisistä taidenäyttelyistä suurin on valtion taidemuseon tuottama nykytaiteen näyttely *Ars*, joka järjestetään Nykytaiteen museo Kiasmassa *Ars 2006* -nimellä tammi—elokuussa 2006. Ensimmäinen *Ars*-näyttely pidettiin Ateneumin taidemuseossa vuonna 1961. Sen jälkeen *Ars*-näyttelyt on järjestetty vuosina 1969, 1974, 1983, 1995 ja 2001. Kolmen tämänvuotista näyttelyä edeltäneen *Ars*-näyttelyn yleisömäärät olivat 180 000, 140 000 ja 129 000. Vuoden 2006 näyttely on järjestyksessä seitsemäs, ja siihen osallistuu noin 40 taiteilijaa tai taiteilijaryhmää lähes 20 maasta. Mukana on myös neljä suomalaistaiteilijaa. Ohjelmaan sisältyy tapahtumapäiviä, seminaareja, työpajoja ja esitelmiä sekä esityksiä.³⁸

Suurten taidenäyttelyiden valtioneuvostojärjestelmä

Suurten kansainvälisten näyttelyiden järjestämistä tukemaan on luotu taidenäyttelyiden valtioneuvostojärjestelmä, josta vastaavat opetusministeriö ja näyttelyiden valtioneuvostokunta. Järjestelmä vapauttaa näyttelyn järjestäjän vakuutusmaksuista, ja mahdolliset vahingot maksetaan valtion varoista. Valtioneuvostoon näyttelykohtainen enimmäismäärä on 125 miljoonaa euroa. Vuosina 1994—2004 opetusministeriö teki vuosittain 13—28 valtioneuvostokäytöstä, joiden vuosittainen yhteissumma oli 121 885 090 — 507 786 739 euroa. Taidenäyttelyille vuosina 1994—2004 myönnettyistä yli 50 miljoonan euron valtioneuvostokäytöistä suurin osa kohdistui Punkaharjun Retretissä järjestettyihin näyttelyihin. Taidekeskus Retretin kokonaisyleisömäärä vuonna 2005 oli 89 700 henkilöä. Vuoden 2006 suurista valtioneuvostokäytöistä on esimerkiksi Espoon taidemuseon avajaisnäyttely, jonka valtioneuvostokäyttö on yli 100 miljoonaa euroa.³⁹

³⁶ Timo Cantell, Helsingin juhlat viikot suomalaisessa festivaalikalenterissä. www.hel2.fi/tietokeskus/suunnat/ss304/Artikkeli.html

³⁷ Opetusministeriö/KUPO/TKY/Eeva Jerosen ja Lea Halttusen tiedonannot.

³⁸ <http://www.kiasma.fi>

³⁹ Opetusministeriö/KUPO/TKY/Tiina Eerikäisen tiedonanto.

2.2.6 Muita kulttuurin suurtapahtumia

Muita suuria kaupungeille myönnettäviä suurtapahtumia ovat esimerkiksi maailmanmusiikin tapahtuma Womex (World Music Expo) ja filmitoiminnan kiertävät maailmantapahtumat (EFA ja IFA). Nopeasti syntyviä, tiettyyn hetkeen tai tapahtumaan liittyviä globaaleja suurtapahtumia ovat esimerkiksi MTV Music Awards, Band Aid ja Live Aid. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi myös maailmankuulujen lauluyhtyeiden uran päätöskonsertit ja hyväntekeväisyyskonsertit. Tällaisia tapahtumia ei ole Suomessa toistaiseksi järjestetty, kuten ei myöskään Eurovision laulukilpailuja. Suomessa on järjestetty medianäkyvyydeltään suuriakin tapahtumia, esimerkiksi konsertteja Olympiastadionilla, joiden järjestely on tapahtunut kokonaan kaupallisin perustein, eikä valtiolla ole ollut niissä roolia. Järjestelyvastuu on yksityisillä ohjelmatoimistoilla ja yrityksillä. Sen vuoksi ne jätetään tämän tarkastelun ulkopuolelle.

2.3 Nuorison kansainväliset suurtapahtumat

Nuorisotoiminnassa suurimpia kansainvälisiä tapahtumia järjestävät mm. partiolaiset, joilla on toimintaa lähes jokaisessa maailman maassa.

Partiolaisten näkyvimpiä kansainvälisiä tapahtumia ovat suuret partioleirit, jotka koostuvat 10 000—35 000 partiolaista samaan paikkaan. Leirejä järjestävät kansalliset järjestöt omana toimintanaan ja maailmanjärjestöjen toimeksiannosta. Partion maailmanjärjestöjen suurleirejä ovat maailman Jamboree, jonka järjestämisen perinne ulottuu vuoteen 1920, ja World Moot, joka on leiri alle 26-vuotiaille aikuisille. Suomen Partiolaiset järjestää kansallisen suurleirin noin viiden vuoden välein. Leirille osallistuu yli 12 000 partiolaista, joista 1 000 ulkomaalaista.

Maailman Jamboreen ja World Mootin järjestelyoikeutta haetaan avoimella hakuprosessilla, ja sen myöntää maailmanjärjestön konferenssi. Vuonna 2005 päätettiin vuoden 2011 Jamboreen isäntämaasta. Viidestä hakijasta tiukan äänestyksen voitti Ruotsi.

Viimeisimmät maailman Jamboreet

vuosi	maa	osallistujia	maita
1983	Kanada	14 752	
1987–88	Australia	14 434	84
1991	Etelä-Korea	20 000	135
1995	Hollanti	28 960	166
1998–99	Chile	31 000	157
2002–03	Thaimaa	24 000	147
2007	Iso-Britannia		

Viimeisimmät World Moot -leirit

vuosi	maa	osallistujia	maita
1990–91	Australia	1000	36
1992	Sveitsi	1400	52
1996	Ruotsi	2608	78
2000	Meksiko	5000	71
2004	Taiwan	2500	86
2008	Mosambik		

Suomen suurleirit

vuosi	nimi	paikkakunta	osallistujia
1979	Karelia	Lieksa	9 000
1984	Miilu	Jämijärvi	10 000
1990	Tervas	Kannonkoski	13 500
1996	Loisto	Hanko	14 900
2004	Tarus	Padasjoki	12 200
2010			

3 Tulevaisuuden suur tapahtumien kehityspiirteet ja niiden vaikutukset suomelle tapahtumajärjestäjänä

Suomessa on käynnissä useita eri suur tapahtumien ja urheilun kansainvälisten arvokilpailujen valmistelu- ja hakuprosesseja, kuten muun muassa

- Naisten jalkapallon EM-lopputurnaus vuonna 2009 (Helsinki, Tampere, Turku)
- Kirjapääkaupunkihanke 2009 (Helsinki)
- Taitoluistelun EM-kisat vuonna 2009 (Helsinki)
- Salibandyn MM-kisat 2010
- EU:n kulttuuripääkaupunki 2011 (useita hakijoita)
- Hiihdon pohjoismaisten lajien MM-kilpailut 2011 (Lahti)
- Jääkiekon MM-kisat vuosille 2011–2013 (kaupunkeja ei ole päätetty)
- Talviuniversiadihanke 2011–2015 (Kuopio).

Seuraavaan on koottu eräitä työryhmän tärkeinä pitämiä kansainvälisten suur tapahtumien kehityspiirteitä. Ne koskevat sekä urheilua, jossa suur tapahtumien järjestämisen traditio on pidempi, että kulttuuria, jossa tapahtumien hakuprosessit alkavat yhä enemmän muistuttaa urheilutapahtumien hakuja.

Suomea koskevat osuudet on kirjoitettu kursivilla.

Kilpailu kovenee, tarvitaan strategia

Kansainvälinen kilpailu suur tapahtumien saamisesta on yhä pitkäkestoisempaa ja vaatii yhä yksityiskohtaisempaa valmistelua. On yhä enemmän maita, joilla on sekä tahto että edellytykset järjestää tapahtumia. Alueet ja kaupungit kilpailevat tapahtumista toisiaan vastaan niin globaalisti, maanosittain kuin maittäinkin. Suur tapahtumien avulla järjestäjämaalla on erinomainen mahdollisuus esitellä omaa kulttuuriaan sekä luoda uudenlaisia yrityskontakteja. Lisäksi niiden on arvioitu tuovan merkittäviä turistivirtoja maahan ja sitä kautta lisätuloja järjestäjämaille ja -kaupungeille.

Vaarana on, että merkittävien arvokisojen saaminen Suomeen vähenee. Meiltä puuttuu sekä arvokisastrategia että yhteinen määrittely siitä, millaisia arvokisoja ja muita suur tapahtumia Suomeen tulisi saada. Myös lajien välinen koordinaatio ja yhteydenpito arvokisojen hakemiseksi ovat vähäistä, samoin kuin niiden välinen kokemustenvaihto hakuprosesseista ja kisojen järjestämisestä. Me emme ole osanneet riittävän hyvin hyödyntää niistä saatavia pitkäkestoisia positiivisia vaikutuksia. Tapahtumat on järjestetty toisistaan riippumatta ilman selkeää suunnitelmaa siitä, miten ne voivat palvella suomalaista elinkeinoelämää ja kulttuuria. Tarvitaan omiin vahvuksiimme pohjautuva strategia. Suomen kaltaisen pienen maan onnistuminen kisabaussa edellyttää voimavarojen taloudellista ja tehokasta käyttöä. Hakustrategian tulee perustua nykyistä enemmän urheilujärjestön, hakupaikkakunnan ja valtion väliselle aidolle kumppanuudelle.

Yhteiskunnan rooli painottuu edellytysten luojasta toiminnalliseen kumppanuuteen

Kansainväliset järjestöt edellyttävät suur tapahtumien järjestämisessä yhteiskunnan tiukempaa sitoutumista hakuprosesseihin ja tapahtumien järjestämiseen. Monet maat ovat valmiita erityislainsäädännön avulla edistämään suur tapahtumien saamista. Niin voitaisiin muun muassa turvata yhteiskuntarauha tapahtuman ajaksi, tehdä poikkeuksia verolakeihin ja tiukentaa sisäistä turvallisuutta. Tavoitteena on luoda kilpailuetua suhteessa muihin hakijoihin ja toisaalta vakioita järjestämisedellytyksiä. Valtion mukaantulon merkitys liittyy paitsi tapahtuman taloudellisiin resursseihin myös tapahtuman saamaan statukseen. Valtion osallistuminen on usein signaali ja kynnyksen sekä tapahtuman järjestäjille että muille rahoittajille.

Hakuprosesseille halutaan aiempaa enemmän selvää mandaattia ympäröivältä yhteiskunnalta, kuten valtiolta ja järjestäjäkaupungilta. Tämä on merkinnyt sitä, että kisojen hakuvaiheessa halutaan kaupungeilta luotettavuutta ja lupausten pitämistä eikä liian optimistisiä tarjouksia erilaisista eduista.

Suomessa yhteiskunta on perinteisesti sitoutunut suur tapahtumien järjestämiseen muun muassa investointiavustuksin sekä tappion- ja valtioneuvonjärjestelmin. Toiminnalla on pyritty luomaan ensisijaisesti edellytyksiä tapahtumien toteutumiselle. Yhteistyö on monesti ollut muodollista ja toimialojen sisäistä. Kumppanuus eri hallinnonalojen välillä on jäänyt vähäiseksi, jolloin yhteiskunta ei ole hyötynyt niistä investoinneista, joita tapahtumien yhteydessä saatavasta näkyvyydestä voitaisiin saada.

Tapahtumapaikkoihin ja -tiloihin kohdistuvat vaatimukset kasvavat

Tapahtuma- ja suorituspaikkoihin liittyvät vaatimukset ovat kasvaneet. Urheilun megatapahtumien suorituspaikoilta edellytetään paitsi huipputeknologiaa myös entistä suurempia katsomotiloja. Jatkuvasti kasvaneet kustannukset ovat pakottaneet tapahtumajärjestäjiä sekä kansainvälisiä liittoja etsimään uusia ratkaisuja. Lajit ovat pyrkineet entistä enemmän kehittämään uusia toimintamalleja ja -ratkaisuja. Markkinoille on tuotu esimerkiksi siirrettäviä uima-altaita, lattia-alustoja ja useita muita innovaatioita. Se on myös luonut jälkimarkkinat muun muassa katsomorakenteiden ja vastaavien kierrätykselle. Torinon talviolympialaisissa oli käytössä Ateenan kesäolympialaisten katsomorakenteita. Samalla tavalla myös IT-teknologiaa vaativat ratkaisut kiertävät arvokisoista toiseen. Kustannuspaineet ovat myös johtaneet siihen, että kansainväliset liitot edellyttävät aiempaa enemmän jo hakuvaiheessa selvitystä hakijoilta suorituspaikkojen jälkikäytöstä ja monikäyttöisyydestä muunkin liikunnan tarpeisiin.

Suomessa huippu-urheilulla on laadukkaat toimintaedellytykset ja runsaasti liikuntapaikkoja. Korkeatasoiset suorituspaikat ja hyvin varustetut urheilukeskukset tekevät Suomesta halutun kansainvälisten huippu-urheilutapahtumien järjestäjämäan.⁴⁰ Valtaosa liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpidosta on kuntien vastuulla. Rakennuskanta on tulossa peruskorjausikään. Urheilukenttien peruskorjaamisessa painotetaan monitoimikenttiä, ja liikuntahalleista tehdään yhä suurempia kokonaisuuksia. Liikuntatilojen toimintakapasiteettia lisätään ja monipuolistetaan niin, että ne palvelevat molempia sukupuolia ja kaikkia ikäryhmiä. Hyvät suorituspaikat ja hyvä maine kisajärjestäjänä eivät sinällään riitä, ellei kaupunki ja paikallinen kisaorganisaatio pysty tarjoamaan lajille mahdollisuutta tai promootiota lajin kehittymiselle.

Haku tulee entistä vaativammaksi ja ammattimaisemmaksi

Hakuprosessit ja itse tapahtumien järjestämiseen kohdistuvat vaatimukset ovat jatkuvasti kasvaneet. Tästä seurauksena pienten hakijayhteisöjen ja suppeiden talousalueiden mahdollisuudet saada suur tapahtumia ovat vähentyneet. Mikäli tämä kansainvälinen kehitys jatkuu, seurauksena on suur tapahtumien nykyistä selkeämpi keskittyminen maailman johtaviin metropoleihin ja nopeasti kasvaviin uusiin talousmahteihin.

Suur tapahtumiin liittyvien haku- ja järjestämisprosessien kaikissa vaiheissa korostuu ammattimaisuus. Kyseisiä prosesseja hoitavat entistä enemmän erilliset yksiköt ja ammatillaiset, jotka kiertävät tapahtumasta toiseen. Ne ovat usein kyseiseen toimintaan keskittyneitä yrityksiä ja yksittäisiä ammattilaisia, joilta järjestäjäorganisaatiot ja -kaupungit ostavat palveluita.

Suomeen on vasta viime vuosina syntynyt ammattimaista osaamista suur tapahtumien haakuun. Meillä ei ole kovinkaan monta kansainvälisesti tunnettua ammattimaista tapahtumajärjestäjää. Useat järjestäjät karsivat näistä palveluista minimoidessaan kustannuksiaan. Vaikka tapahtumien järjestämisen edellytyksenä Suomessa säilyy talkoo- ja vapaaehtoistyön merkitys, kasvavat vaatimukset ammattimaisesta osaamisesta tapahtumien organisoinnissa edelleen.

Tarve pienten maiden yhteistyölle kasvaa

Tapahtumien kasvaneet kustannukset sekä eräissä lajeissa, kuten jalkapallossa, vaadittavat rakentamisinvestoinnit rajaavat tapahtumajärjestäjien määrää. Tulevaisuuden trendejä urheilussa ja kulttuurin suur tapahtumissa on todennäköisesti se, että niitä järjestetään yhdessä, kumppaneina ja verkostoina. Pienten maiden yhteistyö ja jaetut kisat ovat tulevaisuuden mahdollisuuksia, kun löydetään yhteinen toimintapolitiikka. Kansainvälisen yhteistyön merkitys korostuu, koska pienten maiden etu on saada kisakustannuksia rajattua ja samalla rakentaa omat hakuprojektit vastaamaan näitä vaatimuksia. Kansainvälinen Olympiakomitea on toistaiseksi päättänyt, että olympiakisoja ei jaeta usean järjestäjän kesken.

Suomi voi osaltaan olla aktiivinen toimija ja suunnannäyttävä. Suomen tulee aktiivisesti rakentaa perinteistä pohjoismaista yhteistyötä. Lisäksi on erityisesti otettava huomioon lähialueiden kehitys etenkin Pietarin, Baltian ja Itämeren alueella, mikä edistää alueiden vetovoimaa sekä avaa uusia yhteistyömahdollisuuksia tapahtumien järjestämiselle.

⁴⁰ Valtion liikuntaneuvosto: Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2007, VLN 30.5.2005.

Vapaaehtoistyö edelleen tärkeää, verotus tuo ongelmia

Vapaaehtoistyö on lähes kaikkien suurtahtumien toteuttamisen välttämätön edellytys. Yhteiskunnalliset muutokset ovat kuitenkin johtaneet siihen, että talkooväkeä on entistä vaikeampaa rekrytoida.

Suomen markkinoiden ja kansantalouden rajallinen koko asettaa monia esteitä erilaisten urheilutapahtumien järjestämiselle. Suomessa suurtahtumien järjestäminen on perinteisesti perustunut vapaaehtoistyöhön. Se on mahdollistanut monet suurtahtumat sekä luonut kilpailukykyä tapahtumia haettaessa. Tämä on toisaalta johtanut siihen, ettei Suomeen ole syntynyt erityistä suurtahtumiin liittyvää ammattimaista osaamista.

Verohallitus on ilmoittanut ohjeistavansa kulttuuritapahtumien järjestämiseen liittyvän kansalaistoiminnan ja talkootyön verotusta uudelleen. Tapahtumien markkinointia, pysyvää järjestelyorganisaatiota ja toimintaan liittyvää taloudellista riskiä pidetään elinkeinotoiminnan tunnusmerkkeinä. Verotusta aiotaan saatujen tietojen mukaan tiukentaa. Festivaalijärjestäjät ovat pitäneet julkista tukea ja verotuskohtelua suomalaisen kulttuuripolitiikan vahvuutena. Se on vaikuttanut myös lippujen ja palveluiden hinnoitteluun.

Turvallisuuskysymykset korostuvat

Järjestämisvaatimukset erityisesti turvallisuuden osalta ovat kasvaneet. Terroristiuhka sekä sisäinen turvallisuus ovat tekijöitä, jotka saattavat ratkaista suurtahtumien järjestämispaikan valinnan. Tämä on myös nopeasti lisännyt kustannuksia ja järjestäjiin kohdistuvia vaatimuksia, jotka viimekädessä tulevat yhteiskunnan vastuulle.

Suomessa on perinteisesti ollut turvallisuusjärjestelyissä toimiva yhteistyö suurtahtumajärjestäjien sekä poliisin ja puolustusvoimien välillä. Kansainväliset vaatimukset ovat kuitenkin nopeasti nostaneet kustannuksia myös Suomessa. Tapahtumajärjestäjille se merkitsee aiempaa suurempia paineita tapahtumien talouteen.

Kestävä kehitys ja vastuu ympäristöstä korostuvat

Kansainvälinen Olympiakomitea on tehnyt yli vuosikymmenen ajan yhteistyötä YK:n ympäristöohjelma UNEP:n kanssa⁴¹ ja se näkyy yhä enemmän kansainvälisten urheilujärjestöjen kisojen järjestämisedellytyksissä. Järjestävien maiden vaatimus kestävän kehityksen ottamisesta huomioon on lisännyt kansainvälisten urheilujärjestöjen kiinnostusta ympäristökysymyksiin.

Suomessa on tapahtumajärjestelyissä otettu ympäristökysymykset hyvin huomioon. Jääkiekon MM-kisoissa 2003 ja jalkapallon alle 17-vuotiaiden MM-kisoissa 2004 kierrätys oli keskeinen osa tapahtumien ympäristöohjelmaa. Yleisurheilun MM-kisoissa 2005 toteutettiin erityinen EcoMass-ohjelma, jonka tarkoituksena oli kehittää kansainväliselle yleisurheiluliitolle IAAF:lle oma suurtahtumien ympäristöohjelma.

⁴¹ Sähköpostiviesti: Winter Olympics carry green credentials, UN Environmental Agency: UNNews@un.org.

Medianäkyvyys ja sen mukanaan tuomat taloudelliset näkökohdat yhä tärkeämmäksi

Maailmanlaajuisten markkinoiden tarpeiden sekä viihteen jatkuvasti lisääntyvän kysynnän näkökulmasta erityisesti urheilun yleismaailmallinen ymmärrettävyys ja ainutkertainen dramatiikka ovat kiinnostava yhdistelmä. Avainasemaan on noussut kansainvälinen TV-näkyvyys. Se jakaa suur tapahtumat ja arvokisat kahteen pääkategoriaan. TV-näkyvyyttä omaavat tapahtumat ovat suurimman kiinnostuksen kohde imagohyötynsä ja taloudellisen merkityksensä johdosta. Suuretkin kansainväliset suur tapahtumat, joilla ei ole tätä näkyvyyttä, ovat selvästi vähemmän haluttuja. Kulttuuritapahtumissa TV-näkyvyyden lisäksi perinteisen lehdistön merkitys korostuu urheilua selvemmin.

Televisio-oikeuksista saatavat tuotot ovat monien kansainvälisten lajiliittojen talouden perusta. Muutamissa tapahtumissa, kuten olympialaisissa, tuotto jaetaan järjestäjään, kansainvälisten lajiliittojen ja KOK:n kesken. Kansainvälisten suur tapahtumien televisiointioikeudet ovat räjähdysmäisesti kasvaneet. Se on johtanut siihen, että entistä tarkemmin arvioidaan ne tapahtumat, jotka televisoidaan. Lisäksi nopeasti kehittyvä teknologia ja lajien globaalien suosien nopeat muutokset asettavat haasteita tulevaisuudessa sekä kansainvälisille liitoille että tapahtumajärjestäjille. Esimerkiksi amerikkalainen CBS Sports ilmoitti viime vuonna, että se on integroimassa CBS Sportsline -internetpalvelut ydintoimintoihinsa ja tarjoaa uutta raskasta laajakaistapalvelua kuluttajille.⁴² Kehitys on vastaavankaltaista muissa suurmaissa.

Suomi on pääsääntöisesti ollut nettomaksaja ja kasvavat kustannukset saattavat johtaa siihen, että entistä harvempi tapahtuma voi hyötyä TV-näkyvyydestä. Nopeasti kehittyvä mobiiliteknologia muuttaa voimakkaasti katselutottumuksia sekä pirstaloi kuluttajamarkkinoita.

Host Broadcaster

TV-oikeuksien hinta kansainvälisesti on kokenut nopean nousun 1990-luvun alusta tähän päivään. Viime vuodet ovat olleet monille tapahtumille ja lajeille jo hinnan taantumisaikaa ja osittain on ollut myös laskusuhdannetta. Silti jotkut lajit ovat edelleen kansainvälisesti noususuhdanteessa (esim. jalkapallo). Käytännössä tämä nousutrendi on vaikuttanut televisioyhtiöiden toimintatapaan kahdella tavalla. Merkittävin muutos on se, että televisioyhtiöt ovat joutuneet entistä tarkemmin arvioimaan, mitkä oikeudet ovat merkittävimmät ja mistä oikeuksista ei kannata esimerkiksi lähteä kilpailemaan. Näin ollen on tapahtunut oikeuksien jakaantumista ja monissa maissa myös oikeuksien jakamista eri yhtiöiden kesken.

Toinen, erityisesti viime aikoina nähtävissä ollut muutos on televisioyhtiöiden haluttomuus tai kyvyttömyys Host Broadcaster -rooliin. Monet tapahtumat ovat televisioinneiltaan jo niin laajoja, että korkeisiin oikeusmaksuihin yhdistettyinä niiden kustannukset kasvavat liian suuriksi. Kansainvälisen signaalin vaatimustaso on nykyään niin korkea, ettei läheskään kaikilla yhtiöillä ole kykyä tai resursseja toimia Host-roolissa. Tästä on jossain määrin seurannut Host-tehtävien keskittymistä tietyille yhtiöille, joiden ammattitaito on todettu riittäväksi niiden hoitamiseen. YLE nauttii tätä luottamusta esimerkiksi hiihdon ja yleisurheilun osalta.

⁴² Sport Business: numero 108, marraskuu 2005.

Oikeuksien hintojen nousu on tehnyt Host-toiminnasta kauppatavaraa oikeuksista neuvoteltaessa. Host-rooliin kykenevät yhtiöt pyrkivät käyttämään signaalin tekemistä oikeuksien maksuvälineenä. Ongelmallista on, että Host-velvoitteesta keskustellaan usein ennen kuin oikeuksista neuvotellaan. Tämä puolestaan johtuu siitä, että oikeuksia on helpompi myydä vasta sen jälkeen, kun tiedossa on signaalin tekijä.

Host Broadcaster-toiminnan muuttumiseen on vaikuttanut myös joidenkin maailmanliittojen halu kontrolloida signaalia. Pisimmälle asian on vienyt UEFA (Euroopan jalkapalloliitto), joka on ottanut vastuun vuoden 2008 EM-kisojen Host-roolista itselleen. Myös monet muut liitot pyrkivät tiukasti sanelemaan, miten signaali tulee tuottaa.

Kaikki edellä mainittu on myös muuttanut EBU:n toimintatapoja. Viime vuosina EBU on ottanut Host-roolin tapahtumissa, joissa kisat ovat EBU:n alueella eikä paikallinen jäsenyhtiö ole kyennyt tai halunnut toimia Hostina. Aivan viime päivinä EBU on laajentanut toiminnan myös alueensa ulkopuolelle. Esimerkkinä mainittakoon, että EBU toimii Host-roolissa Sapporossa vuonna 2007 järjestettävissä Hiihdon Pohjoismaisten lajien MM-kisoissa.

Riittävän laadukkaan signaalin tuottaminen on tulevaisuudessa erittäin arvokasta. Se nostaa televisioyhtiön arvoa televisiourheilun maailmassa ja on merkittävä tekijä suurtahtumia haettaessa.

Nykyisellään suurtahtumat tulevat yhteiskunnalle yhä kalliimmiksi

Kansainvälisten järjestöjen taloudellisen voiton maksimointi johtaa siihen, että tapahtumien kesto on entistä pidempi ja kustannukset ovat suurempia. Lisäksi erilaiset vaatimukset kisajärjestäjille, kuten rakennusinvestoinnit, ilmaiset majoitukset, kongressikustannukset sekä VIP-tarjoilut, kasvattavat kisajärjestäjien maksuosuutta.

Suomen valtio on perinteisesti tukenut kisahankkeita ensisijaisesti liikuntapaikkarakentamista tukemalla sekä kattamalla mahdollisesti syntyneitä tappioita. Kustannukset ovat näin ollen olleet ensisijaisesti kansalaisjärjestöjen vastuulla. Kasvaneet kustannukset sekä kansainvälisten lajiliittojen vaateet ovat merkittävästi pienentäneet suomalaisen liikuntakulttuurin kehittämiseen saatavia tuottoja.

Urheilun ja kulttuurin suurtahtumien hakuprosessit muistuttavat entistä enemmän toisiaan

Kansainvälisten suurtahtumien hakuprosessit ovat usein monivaiheisia ja siten pitkäkestoisia. Kulttuurin ja urheilun yhdistämisestä samaan suurtahtumaan on useita esimerkkejä. Viimeksi yhteistyötä oli muun muassa Torinon talviolympialaisissa, joiden yhteydessä järjestettiin niin sanotut Torinon Kulttuuriolympialaiset. Kansallisesti yhteistyötä on parhaillaan käynnissä olevassa kulttuuripääkaupunkihankkeessa, jossa useat hakijakaupungit ovat sisällyttäneet toimintoihinsa mukaan myös liikunnan.

4 Johtopäätökset ja ehdotukset

Suomi on ollut aktiivinen suur tapahtumien järjestäjämaa. Mainemme tapahtumajärjestäjänä on ollut hyvä, ja suur tapahtumia on myönnetty Suomeen lyhyelläkin varoitusajalla siksi, että järjestelytaitoihimme on luotettu. Suomessa on ollut voimakkaita ja aktiivisia vaikuttajia. Poliittinen asemamme puolueettomana maana idän ja lännen välissä on antanut mahdollisuuden tehdä menestyneitä tapahtumia.

Suomelle kansainvälisten suur tapahtumien järjestäminen on tärkeää, ja sen on aktiivisesti oltava mukana kansainvälisesti arvostettujen suur tapahtumien haku- ja järjestelyprosesseissa, koska

- suur tapahtumat luovat uudenlaista osaamista, ja hyvin toteutettuina ne vahvistavat kansalaistoimintaa
- erilaiset suur tapahtumat elävöittävät kaupunkikuvaa ja tuovat positiivista julkisuutta järjestäjämaalle
- urheilussa ne ovat monille suomalaisurheilijoille ainutkertaisia mahdollisuuksia kilpailla arvokisamenestyksestä kotileisön edessä
- urheilutapahtumilla on vaikutusta urheilun harrastamisen määrän kasvuun
- niillä on taloudellista merkitystä tapahtumapaikkakunnille
- matkailua palvelevat toimialat ovat erittäin riippuvaisia tapahtumista ja tapahtumaperustaisesta matkailusta
- suur tapahtumat ovat mahdollisuus lisätä kansainvälistä vuorovaikutusta.

Tämän vuoksi tarvitaan kansallinen suur tapahtumastrategia, jossa valtio arvioi omat kriteerinsä, reunaehdonsa sekä taloudelliset periaatteensa osallistua suur tapahtumien hakuprosesseihin sekä toteuttamisen tukemiseen. Yhtenäisen strategian avulla voidaan paremmin kohdentaa yhteiskunnan investointeja. Tapahtumastrategian tavoitteena tulee olla se, että Suomi tulevaisuudessa hakee ja myös järjestää kansainvälisesti arvostettuja tapahtumia.

4.1 Työryhmän visio

Työryhmä pitää tärkeänä, että Suomi tulevaisuudessakin koetaan erinomaisena suurtahtumajärjestäjänä seuraavan vision mukaisesti:

"Suomi on kansainvälisesti aktiivinen, moderni, luotettava ja vastuullinen suurtahtumien järjestäjämaa, jossa eri toimijoiden välisen yhteistyön avulla toteutetaan maailman laadukkaimpia tapahtumia."

Määrätietoisen ja suunnitelmallisen toimintaohjelman avulla tapahtumat voivat tuottaa pitkäkestoista hyötyä Suomelle.

Kulttuurin, liikunnan ja nuorisopolitiikan toimialojen on työryhmän mielestä luotava nykyistä yhtenäisempi käytäntö tapahtumien tukemiselle. Se voi edistää uudenlaisen kumppanuuskäytännön toteutumista valtion, tapahtumajärjestäjien sekä järjestäjäkaupunkien välillä ja parantaa edellytyksiä saada kansainvälisiä suurtahtumia maahan.

Työryhmä ehdottaa, että opetusministeriön kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osastolla nimetään kullekin toimialalle suurtahtumien vastuuvirkamies. Nämä henkilöt edelleen toimivat ylijohtajan suoraan alaisuuteen nimettävän pysyvän suurtahtumien koordinoitiryhmän jäseninä. Ryhmän tehtävänä on säännöllisesti käydä läpi Suomeen haettavien tapahtumien hankesuunnitelmat sekä arvioida se, mitä pitkäkestoisia vaikutuksia voidaan tapahtumalla saavuttaa. Lisäksi sen tehtävänä on arvioida, millä tasolla hankkeisiin mukaan lähtemisestä tulisi päättää ja varmistaa, että hallinnonalalla on yhtenäiset tapahtumien tukemiseen liittyvät periaatteet. Edelleen työryhmän tehtävänä on tapahtumista tiedottaminen muiden hallinnonalojen edustajille niin, että tarvittavat muun muassa matkailun edistämiseen ja turvallisuuteen liittyvät asiat voidaan ottaa huomioon jo hyvissä ajoin ennen tapahtuman hakua ja järjestämistä.

4.2 Suomessa järjestettävien suurtahtumien hakemisen arvopohja

Suomella on hyvää osaamista sekä kansalaisilla voimakas halu suurtahtumien järjestämiseen. Lisäksi Suomella on riittävä taloudellinen perusta hakea ja järjestää kulttuurin ja urheilun kansainvälisiä suurtahtumia ja arvokilpailuja. Tapahtumien hakeminen ja järjestäminen eivät saa olla itsetarkoitus. Toteuttamisen perustana tulee aina olla seuraavat arvot ja periaatteet:

- yhteistyö ja kumppanuus
- laaja-alainen tasa-arvo
- osallisuus ja kansalaistoiminta/vapaaehtoistyö
- kestävä taloudellinen ja sosiaalinen kehitys
- kokonaisuus
- avoimuus ja luottamus.

Työryhmä korostaa, että hakuprosesseja varten on oltava yhteiset kriteerit, vaikka urheilun, kulttuurin ja nuorison suurtahtumat poikkeavat toisistaan.

Yhteistyö ja kumppanuus

Suurtapahtumien haku ja järjestäminen edellyttävät tiedon sujuvaa välittymistä eri toimijoiden välillä. Se merkitsee järjestäjien, kuntien ja valtion kiinteää yhteistyötä tapahtumien hakuvaiheessa ja niiden järjestämisessä. Suomessa on luotettava ja turvallinen toimintaympäristö, hyvä viranomaistoiminta ja yhteiskuntavastuullinen järjestelmä.

Yhteistyö ja kumppanuus tarkoittavat myös yhteissuunnittelua suurttapahtumien järjestämisessä kulttuurin, liikunnan ja nuorison toimialojen välillä.

Laaja-alainen tasa-arvo

Laaja-alainen tasa-arvo on tärkeä osa-alue kansainvälisten suurttapahtumien järjestämisessä. Alueellisesti tapahtumat ovat vetovoimatekijä alueella ja voivat tuoda lisätuloja muun muassa matkailu- ja palvelutoimialoille. Tapahtumien järjestäminen vaatii usein perusparannuksia olemassa olevaan infrastruktuuriin ja siten palvelee alueen asukkaita palvelujen ja olosuhteiden paranemisena. Kansainväliset suurttapahtumat voivat myös edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Ne tarjoavat ammattiosaajille mahdollisuuksia kehittää osaamista.

Osallisuus ja kansalaistoiminta/vapaaehtoistyö

Suomessa on vahva kansalaisyhteiskunta, ja vapaaehtoistyö on tärkeää. Meillä on suuri luovuspääoma, korkeatasoinen luovien alojen koulutus ja tutkimus, vahva teknologiaosaaminen, kulttuurin hyvä kotimainen infrastruktuuri, toimivat kotimarkkinat, vaativa kotiyleisö ja korkealaatuinen luova tuotanto.

Suomessa kansainvälisiä suurttapahtumia järjestävät pääsääntöisesti kansalaisjärjestöt. Tapahtumat motivoivat ja aktivoivat toiminnassa mukana olevia vapaaehtoisia ja onnistuessaan tuovat kaivattuja lisäresursseja toimintaan. Urheilussa erityinen arvo nähdään siinä, että Suomessa järjestettävät arvokilpailut ovat urheilijoille usein ainutkertainen mahdollisuus esiintyä ja menestyä kotiyleisön edessä. Lisäksi urheilun arvokilpailut edistävät lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta. Ne vahvistavat yhteisöllisyyttä ja parhaimmillaan luovat uusia toimintamuotoja kansalaistoimintaamme.

Tapahtumat ovat erinomaisia mahdollisuuksia edistää kuvaa modernista, osaavasta ja kulttuurisesti rikkaasta maasta. Tämä edellyttää entistä tiiviimpää yhteistyötä ja verkostoitumista suomalaisen yrityselämän, hallinnon ja kansalaistoimijoiden välillä.

Kestävä sosiaalinen ja taloudellinen kehitys

Suurtapahtumien yhteiskunnallinen vaikuttavuus on arvioitava aina ennen tapahtumaa ja niiden jälkeen yhteisesti sovittujen kriteerien ja tunnuslukujen avulla. Lisäksi ympäristökysymykset ovat entistä merkittävämmässä asemassa suurttapahtumien toteuttamisessa. Yhteiskunnan tukemilta suurttapahtumilta on myös edellytettävä tapahtumakohtaista ympäristöohjelmaa.

Tutkimusten mukaan tapahtumat synnyttävät parhaimmillaan pitkäkestoista vaikutusta järjestäjäkaupunkiin. Tapahtumat synnyttävät sosiaalista pääomaa järjestäjilleen sekä muulle yhteiskunnalle. Niiden järjestäminen hyödyttää kisojen järjestäjäkaupungeissa erityisesti palvelualojen taloutta. Ne tuovat matkailutuloja lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä lisäävät verotuloja ja työllisyyttä. Ne voivat myös synnyttää paineita infrastruktuuriin parantamiselle.

Vahvuksiimme ovat puhdas luonto ja luonnonmateriaalien käyttö, perinteinen suomalainen tehokkuus ja funktionaalisuus sekä eettisesti ja ekologisesti kestävä tuotanto. Suo-

malaisten tapahtumajärjestäjien tulisi arvioida se, olisiko mahdollista luoda tapahtumille erityinen ympäristötunnus. Se voitaisiin myöntää tapahtumille, jotka täyttävät erikseen määritellyt ekologiset kriteerit. Samalla se voisi toimia yhtenä vahvuutena suur tapahtumien hakuprosesseissa.

Kokonaislaatu ja työllisyyden edistäminen

Tapahtumat toteutetaan laadukkaasti suomalaista osaamista korostaen. Niiden yhteiskunnallinen vaikutus on positiivinen.

Avoimuus ja luottamus

Eri toimijat perustavat toimintansa läpinäkyvyyteen ja avoimuuteen. Järjestäjien suunnitelmat ovat realistisia, ja kaikki riskitekijät kartoitetaan kriittisesti.

Näiden arvovalintojen pohjalta on helpompi määritellä ne tapahtumat, joita valtio tukee ja joita muutkin voivat arvostaa.

4.3 Hakuprosessit

Nykyiset hakukäytännöt ovat olleet hajanaisia ja hakijoiden keskinäinen koordinointi puutteellista. Työryhmä ehdottaa, että opetusministeriö valmistelee kullekin toimialalle (kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka) erityisen hakuohjeen, johon on sisällytetty kunkin toimialan suur tapahtumahakuun liittyvät asiat:

- 1 suunniteltu tapahtuman toteuttamispaikkakunta
- 2 hankkeen arvioidut kustannukset
- 3 arvioidut tulot ja niiden jakautuminen
- 4 mahdolliset TV-, uusmedia- tai muut esitysoikeudet
- 5 tulojen jakautuminen kansainvälisesti/kansallisesti
- 6 riskianalyysi
- 7 arvioitu yhteiskunnallinen vaikuttavuus
- 8 tapahtuman merkitys kansallisesti.

Edellytyksenä valtion tuelle on, että ennen tapahtumahakua suur tapahtuman/arvokisojen hakija ilmoittaa opetusministeriölle aikomuksestaan hakea tapahtumaa. Hakuilmoitus tulee tehdä kirjallisesti.

Koska hakuprosessit ovat useita vuosia kestäviä, veikkausvoittovarojen käytön suunnittelussa tulee varautua siihen, että suur tapahtumia sekä niiden hakuprosesseja voidaan suunnitelmallisesti rahoittaa.

Hakemuksen perusteella opetusministeriö arvioi hankkeen merkityksen kulttuuri-, liikunta- tai nuorisopolitiikan kannalta. Tämän perusteella tehdään päätös siitä tuen muodosta, jolla valtio tapahtumaa avustaa. Myönteisen päätöksen saaneet tapahtumajärjestäjät informoivat säännöllisesti hakuprosessin vaiheesta, tapahtumavalmistelujen etenemisestä sekä suunnitelman toteutumisesta. Tapahtuman toteutumisen jälkeen tapahtumajärjestäjä toi-

mittaa talousselvityksen lisäksi yhteiskunnallisen vaikuttavuusarvioinnin tuen myöntäjälle. Suurtaapahtuma ei voi saada sekä tapahtuma-avustusta että tappiontakua.

4.4 Vastuunjaon periaatteet

Suomen pienen talousalueen ja rajallisten resurssien tarkoituksenmukainen hyödyntäminen edellyttää nykyistä tehokkaampaa ja keskitetympää toimintamallia. Työryhmä toteaa, että kulttuurin suurtaapahtumien organisointi poikkeaa joiltakin osin liikunta- ja nuorisotoimialojen suurtaapahtumien organisoinnista. Kulttuurin kansainvälisten suurtaapahtumien haku ja toteuttaminen tapahtuu pääosin kaupunkien ja kuntien toimesta. Urheilussa suurtaapahtumat ja arvokilpailut toteutetaan aina kansallisten lajiliittojen organisoimina.

Valtio tukee tapahtumia niiden merkittävyyden ja toimialakohtaisen painotuksen mukaisesti. Tukimuotoja voivat olla investointituki suurtaapahtumien suorituspaikkojen rakentamiseen tai peruskorjaukseen, avustus yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien hakuprosessiin, avustus suurtaapahtumien järjestämiskustannuksiin tai tappiontakuu tapahtumien riskien kattamiseen. Tuen määrä määritellään tapauskohtaisesti.

Työryhmä toteaa, että tapahtumien toteutuksesta ja viimekädessä niiden kustannuksista vastaavat aina hakijaorganisaatiot. Tapahtumajärjestäjät ja kaupungit vastaavat omien sopimustensa mukaisesti tapahtumista syntyvistä kustannuksista. Suurtaapahtumista kolmansille osapuolille aiheutuvista vastuunjaosta on sovittava etukäteen, ja sopimukset on toimitettava opetusministeriölle.

4.5 Valtakunnallinen koordinaatio

Suurtaapahtumien valtakunnallinen koordinaatio kuuluu luontevasti opetusministeriölle. Merkittävimpien tapahtumien järjestämiseksi opetusministeriön tulee laatia erityinen kumppanuussuunnitelma, joka tehdään yhdessä tapahtumajärjestäjien, kaupunkien sekä valtion eri hallinnonalojen kanssa.

Tärkeää on, että suurtaapahtumista kerätään suunnitelmallisesti tietoa. Opetusministeriö kokoaa valtakunnallisesti kyseiset tiedot. Tapahtumajärjestäjillä on velvollisuus toimittaa ne opetusministeriölle. Urheilun osalta tiedonkeruu voisi olla keskitetysti Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksessa.

4.6 Kansainvälinen vaikuttavuus

Suomalaisten osuus kansainvälisten järjestöjen päätöksiä tekevissä elimissä on pieni. Meiltä on puuttunut määrätietoinen koulutus kansainväliseen järjestötyöhön ja sitä koskeva rekrytointipolitiikka kulttuurin, nuorison ja urheilun aloilla. Siksi vaikuttavuutemme päätöksenteossa on muihin, esimerkiksi Pohjoismaihin, verrattuna vähäisempää.

Työryhmä esittää, että opetusministeriön tulee yhdessä alan toimijoiden kanssa luoda edellytykset suomalaisille kehittää kansainvälistä osaamista sekä tukea erilaisia toimintamalleja niin, että suomalaisten edustus ja vaikutusmahdollisuudet kansainvälisissä järjestöissä kasvavat.

4.7. Suomi suur tapahtumien järjestäjänä tulevaisuudessa

Suomella on kiistaton arvostus esimerkillisenä kansainvälisten suur tapahtumien järjestäjänä. Kansantaloutemme asettaa eräitä rajoituksia joidenkin suur tapahtumien järjestämiselle. Tavoittemme on kuulua maailman laadukkaimpiin tapahtumajärjestäjiin. Tavoite on haastava ja vaatii uudentyyppistä yhteistyötä, jonka tuloksena suur tapahtumien järjestämisestä saadaan yhä myönteisempiä tuloksia.

Yhteenveto eräistä suomessa järjestetyistä urheilun suurta- pahtumista

Yleisurheilun 1. MM-kilpailut 1983, Helsinki

Järjestäjä

Suomen Urheiluliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

Koska kyseessä olivat yleisurheilun 1. maailmanmestaruuskilpailut, hakuprosessi oli erittäin epämuodollinen. Prosessin viralliset vaiheet olivat mukaan ilmoittautuminen sekä loppuäänestys. Muiden luovuttua kilpailusta edelsi äänestystä Helsingin ja Stuttgartin pari päivää kestänyt epävirallinen kilpailu.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakuaika loppui virallisesti 31.12.1979, päätös järjestäjäkaupungista tehtiin maaliskuussa 1980. Kustannuksista ei tarkkaa tietoa, mutta eivät merkittäviä.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Japani / Tokio,
Länsi-Saksa / Stuttgart,
Yhdysvallat / Los Angeles

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

154 maata,
1335 urheilijaa

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

810 kirjoittavaa toimittajaa
240 valokuvaajaa
390 radio ja tv-toimittajaa.
Tekninen henkilöstö mukaan lukien yhteensä 2060 henkeä.

Tapahtuman taloudellinen toteuma

Menot 28 500 000 markkaa (4 794 000 €)
Tulot 32 000 000 markkaa (5 382 000 €)
Kisojen tulos + 3 500 000 markkaa (588 000 €)

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakuu

Olympiastadionin investoinnit yhteensä (videomatriisitaulu) 958 671 €.

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Ei tehty.

Jääkiekon MM-kilpailut 1997, Helsinki, Tampere, Turku

Järjestäjä

Suomen Jääkiekkoliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

Kansainvälinen Jääkiekkoliitto myönsi kongressissaan MM-kisat hakijamaiden hakemusten ja esitysten perusteella neljä vuotta ennen tapahtuman ajankohtaa. Nykyään kisat myönnetään viisi vuotta ennen tapahtumaa.

Hakuprosessiin sisältyy pääasiallisesti seuraavat vaiheet:

- 1 virallinen hakemus Kansainväliselle Jääkiekkoliitolle (IIHF) MM-kisojen järjestämiseksi
- 2 virallinen esitys kisoista IIHF:n Bid Committeeelle
- 3 IIHF:n tekemät Site Visitationit
- 4 kisojen järjestäjämäärän valinta IIHF:n kongressissa (äänestys, jossa jokaisella jäsenmaalla 1-2 ääntä)

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakuprosessi kestää viisi vuotta. Kustannukset noin 10 000–15 000 euroa.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Valintaprosessi tapahtui IIHF:ssä maiden kesken sovitun rotaatioperiaatteen perusteella

Tapahtuman osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

12 maajoukkuetta,
275 urheilijaa,
120 joukkueiden johdon jäsentä.

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

Ei tiedossa.

Tapahtuman talousarvion loppusumma

tuotot 13 647 609 €
kulut 7 690 729 €
tulos 5 956 880 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

tuotot 16 978 407 €
kulut 9 699 538 €
tulos 7 278 190 €

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakauk

OPM: Helsinki-hallin valtionavustus 3 531 946 €.

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Timo Cantellin "Helsinki suur tapahtumien näyttämönä" raportissa MM-kisat Helsingissä ovat yksi viidestä suur tapahtumasta. Tutkimuksessa käsiteltiin tapahtumien yleisöjen ja heidän rahankäytön tuloksia.

Uinnin EM-2000, Helsinki

Järjestäjä

Suomen Uimaliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

Hakua edelsi vuoden 1999 EM-kisojen haku. Vuoden 2000 kisojen haku aloitettiin 1997.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakukustannukset olivat alle 10.000 euroa. Pääasialliset kustannukset:

- 1 esittelyvideon laatiminen,
- 2 kahden hengen esittelymatka Roomaan.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

1999 Kreikka / Ateena, Turkki / Istanbul (Istanbul voitti)

2000 Italia / Palermo

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

43 maata

989 uimaria,

312 delegaattia

83 tuomaria

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

479 akkreditoitua toimittajaa,

17 TV-yhtiötä. TV näkyvyys: yhteensä 272 tuntia lähetyksiä eri kanavilla, kumulatiivinen katsojamäärä 146 miljoonaa

Tapahtuman talousarvion loppusumma

1 600 000 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

-125 000 €

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakuu

Valtio

Opetusministeriö tappiontakuu 125 000 €, joka realisoitui.

Helsingin kaupunki

150 000 € (uimahallin vuokrasubventio/rakenteet)

Suorituspaikkoja varten myönnettyt avustukset

Mäkelänrinteen uimahalli sai 1997–2000 yhteensä 3 868 322 €

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Ei tehty.

Suunnistuksen MM-kilpailut 2001, Tampere

Järjestäjä

Suomen Suunnistusliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

Kaksivuotinen hakuprosessi.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Kokonaiskulut n. 50.000 €, suurimmat kulut työajasta ja matkakuluista.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Japani,

Australia

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

40 maata

300 urheilijaa

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

100 toimittajaa Suomesta ja ulkomailta,

YLE televisioi kaikki finaalit

Tapahtuman talousarvion loppusumma

500 000 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

0

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakuu

Kunta / kaupunki

Tampereen kaupungin avustus

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Laaja ympäristövaikutusraportti.

Pohjoismaisten hiihtolajien MM-2001, Lahti

Järjestäjä

Suomen Hiihtoliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

Ensin karsinta kotimaassa, jossa Lahti voitti Hiihtoliiton äänestyksessä muut halukkaat (Kuopio, Rovaniemi). Tämän jälkeen kansainvälinen haku.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakuprosessi alkoi 1990. Kisat myönnettiin 1996. Kustannukset ja haun kansainvälisen osan alkuajankohta eivät ole tiedossa.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

ei tiedossa

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

ei tiedossa

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

1600 median edustajaa.

Tapahtuman talousarvion loppusumma

Menot 7 400 000 €

Tulot 10 200 000 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

Menot 8 400 000 €

Tulot 11 400 000 €

Tulos 3 000 000 €

Tuloista Suomen Hiihtoliitto 1 800 000 €, Lahden Hiihtoseura ry 680 000 € ja Lahden kaupunki 520 000 €.

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakuu

Lahden urheilukeskus sai 1989–2001 2 948 748 €. Opetusministeriön Force Majeure-tappiontakuu, joka ei realisoitunut.

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Lahti 2001 Hiihdon MM-kisojen taloudelliset vaikutukset tutkimus

Ammunnan MM-2002, Lahti

Järjestäjä

Suomen Ampumaurheiluliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

MM-2002 kisat päätettiin 1996 Atlantan Olympiakisojen yhteydessä pidetyssä ISSF:n kokouksessa. Paikalla oli 2 hengen delegaatio. Kisaprosessi oli suhteellisen lyhyt, koska kokousmateriaaleista ilmeni, ettei vuodelle 2002 ollut vielä ehdokkaita. Kisoista pyydettiin ns. tuklausunnot Suomen Olympiakomitealta ja Opetusministeriöltä.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakuprosessi oli poikkeuksellisen nopea, n. 3-4 kk. Liiton hallitus päätti hakea kisoja ja aikataulullisesti liittovaltuusto ei ehtinyt sitä käsitellä ennen varsinaista hakukokousta. Kustannukset 5000 € .

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Poikkeuksellisesti ei muita, normaalisti n. 3-5 maata.

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

88 maata

2050 urheilijaa

Valmentajia ja joukkueen johtoa n. 1000 henkeä.

Lisäksi kilpailuiden yhteydessä pidettiin ISSF:n yleiskokous, johon osallistui 150 henkeä.

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

70 toimittajaa,

30 valokuvaajaa.

Telesioitiin Suomessa, muusta maailmasta ei tietoa.

Tapahtuman talousarvion loppusumma

1 275 597 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

- 191 000 €, tappion takuun jälkeen -106 700 €

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappion takuut

Valtio

Opetusministeriön tappion takuu 85 000 €, joka realisoitui.

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Vaikuttavuusarviointi tehty suhteessa elinkeinoelämään.

Salibandyn MM-2002, Helsinki

Järjestäjä

Suomen Salibandyliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

Suomen Salibandyliitto ilmoitti kiinnostuksensa kisojen järjestämisestä maaliskuussa 1998. Haku tapahtui maaliskuussa 1999. Päätös tehtiin huhtikuussa 1999 kansainvälisen salibandyliiton hallituksen kokouksessa Singaporessa.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Haku kesti vuoden. Kulut olivat 10 000 €.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Sveitsi

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

24 joukkuetta,

30 pelaajaa per joukkue + muut (liittojen edustajat yms.)

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

153 akkreditoitunutta 14 maasta.

YLE televisioi kisat.

Tapahtuman talousarvion loppusumma

890 000 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

-30 000 €

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakuu

Valtio

Opetusministeriö tappiontakuu 28 000 €, joka realisoitui.

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Ei tehty.

Jääkiekon MM-2003, Helsinki, Tampere, Turku

Järjestäjä

Suomen Jääkiekkoliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

Kansainvälinen Jääkiekkoliitto myönsi kongressissaan MM-kisat hakijamaiden hakemusten ja esitysten perusteella neljä vuotta ennen tapahtuman ajankohtaa. Nykyään kisat myönnetään viisi vuotta ennen tapahtumaa.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakuprosessiin sisältyy pääasiallisesti seuraavat vaiheet:

- 1 virallinen hakemus Kansainväliselle Jääkiekkoliitolle (IIHF) MM-kisojen järjestämiseksi
- 2 virallinen esitys kisoista IIHF:n Bid Committeeelle
- 3 IIHF:n tekemät Site Visitationit
- 4 kisojen järjestäjämäärän valinta IIHF:n kongressissa (äänestys, jossa jokaisella jäsenmaalla 1-2 ääntä)

Kustannukset noin 10–15 000 euroa.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Ei tiedossa.

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

16 maajoukkuetta,
400 urheilijaa,
160 joukkueiden johdon jäsentä

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

357 kirjoittavan median edustajaa 22 eri maasta
95 valokuvaajaa 20 eri maasta
363 sähköisen median edustajaa 19 eri maasta
157 Host Broadcasterin eli YLE:n edustajaa
yhteensä 972

Tapahtuman talousarvion loppusumma

Menot 12 090 000 €
Tulot 16 898 000 €
Tulos 4 808 000 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

Menot 12 904 485 €
Tulot 18 536 455 €
Tulos 5 631 970 €

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakuu

Kunta / kaupunki
Tampereen kaupunki antoi jäähallin tilat järjestäjille veloituksetta.

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Ei tehty. Oli harkinnassa, mutta vaikuttavuusarvion teettämisen kustannukset katsottiin liian korkeiksi.

Alppihiihdon Maailmancupin naisten pujottelun osakilpailu 2003, Levi

Järjestäjä

Suomen Hiihtoliitto ry, Levi

Hakuprosessin kuvaus

Päätös hakea kisoja 1995. Ennen maailmancupin kilpailun hakemista tulee järjestää Euroopan Cup-osakilpailuita, joita Suomessa on järjestetty vuodesta 2000 lähtien. Näistä edetään maailman cup-kilpailuihin kutsumalla päättäjiä paikalle toteamaan suorituspaikkojen ja olosuhteiden riittävä taso.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Kustannukset lähinnä "mittavia investointeja" Levin olosuhteisiin ja suorituspaikkoihin.

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

60 urheilijaa

20 maasta.

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

250 median edustajaa 12 maasta.

Yhteensä 41 tuntia televisioaikaa eri maissa,

kumulatiivinen katsojamäärä 107 000 000 katsojaa, joista saksalaisia 60 %.

Tapahtuman talousarvion loppusumma

800 000 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

Noin plus miinus nolla, "investointeja ei takaisin"

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakauut

Valtio

KTM 10 000 €

Muu yhteiskunnan tuki

Lapin liitto 25 000 €, MEK 50 000 €

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Levi on tehnyt matkailuun ja alueen tunnettavuuteen liittyen vaikuttavuusarvion.

Jalkapallon alle 17-vuotiaiden MM-kilpailut 2003, Helsinki, Tampere, Turku, Lahti

Järjestäjä

Suomen Palloliitto ry

Hakuprosessin kuvaus

FIFA pyytää kiinnostuneita ilmoittautumaan, minkä jälkeen toimittaa hakupaperit ja käy tarkastuskäynneillä.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakemus jätettiin 1999: FIFA teki päätöksen 2001. Kustannukset eivät merkittäviä, ainoastaan papereiden täyttäminen ja keskustelut osallistuvien kaupunkien kanssa.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Peru

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

Joukkueet 16 maasta,
25 henkilöä per joukkue.

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

Kirjoittavia toimittajia 160, joista suomalaisia 90.

TV- ja radioväkeä 185 henkeä.

Televisio: näkyvyys 143 maassa. Kumulatiivinen katsojaluku oli 318 000 000 katsojaa.

Tapahtuman talousarvion loppusumma

3 330 240 €

Tapahtuman taloudellinen toteuma

Nollatulot. Kansainvälisen Jalkapalloliitto FIFA:n avustus tapahtumalle oli 2 770 000 €

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakuu

Valtio

OPM tappiontakuu 100 000 euroa, joka realisoitui. Lisäksi avustukset suorituspaikkoja varten:

Helsingin Uuden Jalkapalloareenan rakentaminen 1999–2001 2 388 269 €, Tampereen Ratinan Stadionin kehittäminen 2002–2003 yhteensä 700 000 € ja Veritas Stadion Turku 700 000 €.

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Ei tehty.

Yleisurheilun 10. MM-kisat Helsinki 2005

Järjestäjä

Suomen Urheiluliitto ry

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Yleisurheilun MM-kisat myönnettiin alunperin Lontoolle vuonna 1999. Kaupunki kuitenkin luopui olosuhdevaikeuksien vuoksi isännyydestä joulukuussa 2001, kisat tulivat pikahakuun niin että hakemukset tuli jättää IAAF:lle helmikuussa 2002. IAAF teki päätöksen huhtikuussa 2002. Hakukustannukset olivat tilanteesta johtuen poikkeuksellisen pienet.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Berliini

Bryssel

Budapest

Moskova

Rooma

Osallistujamäärä ja osallistujamaiden määrä

19 254 akkreditoitua 205 maasta (maailman kaikkien aikojen kansainvälinen tapahtuma)

2703 joukkueiden jäsentä

1755 urheilijaa

2850 vapaaehtoista koko ajan + noin 1500 avajaisissa

Tapahtumaan akkreditoituneiden tiedotusvälineiden määrä ja medianäkyvyys

Televisiointi 187 maahan (3% enemmän kuin Pariisissa)

Kumulatiivinen TV-peitto 6.5 miljardia katsojaa

Helsingissä 2734 median edustajaa 71 maasta

Tapahtuman talousarvion loppusumma

Talousarvio	Toteutunut talousarvio
tulot: 28 500 000 €	27 900 000 €
kulut: 28 950 000 €	27 500 000 €
tulos: - 450 000 €	390 000 €

Yhteiskunnalta saadut avustukset tai tappiontakuu

Valtio

Investointeihin yhteensä 5 340 000 euroa

Helsinki ja Espoo

Investointeihin yhteensä 9 340 000 euroa

Lisäksi OPM:n suora tuki tapahtumalle 500 000 euroa.

OPM tappiontakuu 2 500 000 euroa, joka ei toteutunut.

Tapahtumasta tehdyt vaikuttavuusarviot

Yleisurheilun MM 2005 -kisojen yhteiskunnallisista vaikutuksista tehtiin poikkeuksellisen laaja arviointitutkimus. MM 2005 - tutkimusta koordinoi opetusministeriö yhteistyössä Helsingin kaupungin tietokeskuksen kanssa. Kisojen vaikuttavuutta tutkittiin neljän eri tutkimusteeman kautta: kisojen taloudellinen vaikutus, ympäristövaikutukset, vaikutukset kansalaismielipiteeseen ja kansalaistoimintaan.

Suur tapahtumat, joita on haettu vaan ei saatu

20. Talviolympialaiset 2006, Helsinki

Hakija

Helsinki 2006 yhdistys (Helsinki, Lahti, Suomen Olympiakomitea)

Hakuprosessin kuvaus

- 1 Ilmoittautuminen hakijakandidaatiksi
- 2 Arviointikomission vierailu
- 3 KOK:n äänestys

Haku alkoi Suomen Olympiakomitean suorittamin erilaisin selvityksin ja sopimusneuvotteluin vuoden 1997 lopulla, jolloin mukaan saatiin Helsinki ja myöhemmin sekä Lahti että Lillehammer. Virallisesti Helsinki ilmoittautui hakuun mukaan 29.1.1998. Hakemista varten perustettiin yhdistys, Helsinki 2006 yhdistys ry, helmikuussa 1998. Kisaisäntä valittiin KOK:n Etelä-Koreassa pidetyssä kokouksessa 19.6.1999.

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakuprosessin kesto oli noin kaksi vuotta. Lopulliset hakukustannukset n. 2 500 000 €. Alun perin kustannukset arvioitiin suuremmiksi, mutta kesken haun tapahtunut KOK:n lahjusskandaali muutti hakuprosessia ja laski kuluja merkittävästi (Olympiakomitean yksittäiset jäsenet eivät vierailleet hakeneissa kaupungeissa).

Suurimmat kulut eri yhteyksissä syntyivät esittelytapahtumista, muusta markkinoinnista ja henkilöstökuluista. Yhdistyksen palkkalistoilla oli haun ajan keskimäärin viisi henkilöä.

Helsingin kaupunki ja opetusministeriö maksoivat hakukustannukset 50/50-periaatteella.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Sveitsi / Sion,

Italia / Torino,

Slovakia / Poprad Tatry,

Puola / Zakopane

Itävalta / Klagenfurt

Äänestyksen finaalissa Torino voitti Sionin.

Jalkapallon EM lopputurnaus 2008, yhteispohjoismainen hanke

Hakija

Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan jalkapalloliitot

Hakuprosessin kuvaus

UEFA pyytää kiinnostuneita ilmoittautumaan, minkä jälkeen toimittaa hakupaperit. Hakupaperit täytetään ja UEFA käy useammalla käynnillä tutustumassa hakijamaiden olosuhteisiin (suorituspaikat, liikenneyhteydet, yms.).

Hakuprosessin kesto ja kustannukset

Hakuprosessi alkoi elokuussa 2000. Lokakuussa muut pohjoismaat mukaan, jolloin projektiin myös palkattiin henkilöstö. Hakuprosessin kustannukset 400 000–500 000 euroa, ei tukea muilta kuin yhteistyökumppaneilta.

Tapahtumaa hakeneet muut maat / kaupungit

Turkki-Kreikka,

Venäjä,

Irlanti,

Skotlanti,

Serbia-Montenegro

Sveitsi-Itävalta

Lopullisessa äänestyksessä kisaisännäksi valittiin Sveitsi-Itävalta yhteishanke.

OPĒTUSMINISTERIŅĀ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-485-214-4 (PDF)

ISSN 1458-8102